

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Zahrada

**Vybrané otázky mezinárodního dědického
práva**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. 3. 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 123 542 znaků včetně mezer.

Tomáš Zahrada

V Praze dne 7. 3. 2023

Poděkování

Mnohokrát děkuji vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Mgr. Magdaleně Pfeiffer, Ph.D. za ochotu a cenné rady při psaní této práce. Rovněž děkuji rodině a přátelům za podporu a trpělivost během celého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Evropské dědické právo a prameny právní úpravy	3
1.1. Nařízení o dědictví	4
1.2. Mezinárodní smlouvy	7
1.2.1. Mnohostranné mezinárodní smlouvy	7
1.2.2. Dvoustranné mezinárodní smlouvy	10
1.3. Prameny vnitrostátního původu.....	12
2. Principy evropského dědického práva	14
2.1. Jednotný dědický statut	14
2.2. Soulad sudiště a rozhodného práva	16
2.2.1. Podpurná příslušnost	17
2.2.2. Volba práva	18
2.2.3. Volba soudu	19
2.2.4. Prohlášení nepřislušnosti.....	20
2.2.5. Úniková doložka	21
2.3. Princip koordinace právních řádů.....	23
3. Právní jistota a předvídatelnost v evropském dědickém právu	25
3.1. Právní stát a právní jistota jako jeho základní hodnota	25
3.2. Individuální spravedlnost	27
3.3. Nejasné vymezení obvyklého pobytu zůstavitele	29
3.3.1. Existence většího počtu míst obvyklého pobytu.....	33
3.4. Autonomie vůle stran v evropském dědickém právu	36
3.4.1. Aktivní volba rozhodného práva.....	37
3.4.2. Implicitní volba rozhodného práva	39
3.4.3. Volba soudu	41
3.5. Úniková doložka.....	42
Závěr	44
Seznam použitých zkratk	46
Seznam použitých zdrojů	47
Abstrakt	57
Abstract	58

Úvod

Tématem této diplomové práce jsou vybrané otázky mezinárodního dědického práva. S ohledem na omezený rozsah diplomové práce a ve snaze o poskytnutí detailnějšího rozboru autor zpracování tohoto tématu po předchozí dohodě s vedoucí diplomové práce omezil na oblast evropského dědického práva upravenou mimo jiné tzv. nařízením o dědictví.

Jednou ze základních svobod zaručených občanům Evropské unie (dále jen „občané“) je volný pohyb osob. Na základě svobody volného pohybu je občanům a jejich rodinným příslušníkům umožněno svobodně se pohybovat a žít na území jakéhokoli členského státu Evropské unie (dále jen „členského státu“). Ať už je tomu z důvodu zaměstnání či vedení života po odchodu do důchodu, způsobuje volný pohyb osob narůstající počet migrací napříč evropským kontinentem. V důsledku přemístění centra svého života se občané často stávají vlastníky jak movitých, tak nemovitých věcí nacházejících se na území různých členských států. V případě úmrtí těchto osob tak může docházet ke komplikacím, pakliže v sobě dědictví zahrnuje jeden či více mezinárodních prvků. V reakci na popsanou situaci a ve snaze posílit základní principy, na nichž je Evropská unie (dále jen „EU“) postavena, bylo dne 4. července 2012 přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012, v platnosti ode dne 17. srpna 2015, známé rovněž pod názvem Brusel IV či nařízení o dědictví.¹

Cílem tohoto právního předpisu je podpořit volný pohyb občanů, a to prostřednictvím usnadnění plánování dědictví ze strany zůstavitele a poskytnutím ochrany právům dědiců, odkazovníků a dalších osob zůstaviteli blízkých.² Tohoto je dosaženo zjednodušením a harmonizací pravidel upravujících dědické poměry s mezinárodním prvkem mající vztah k Evropské unii. Nařízení č. 650/2012 tak představuje zjednodušený a účinný systém kolizních norem, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí přijatých v rámci dědění s přeshraničním dopadem, kterým má přispět k realizaci cíle EU stát se prostorem svobody, bezpečnosti a práva na základě vysoké úrovně důvěry mezi členskými státy.³

---

¹ KRAMAR, S. A., VUČKO, K. *A Guide to the Implementation of the Succession Regulation (EU) No. 650/2012* [online]. Croatian Law Centre, 2020, 95 s. [cit. 14. 2. 2023]. S. 6. Dostupné z: <https://www.notariesofeurope.eu/wp-content/uploads/2020/07/Guide-to-Succession-Regulation.pdf>.

² Bod 80 odůvodnění nařízení č. 650/2012.

³ Bod 35 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. září 2021, věc C-422/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14. 2. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

Jedním ze základních principů nařízení č. 650/2012 je poskytnutí právní jistoty a zaručení předvídatelnosti účinků právní úpravy výše uvedeným osobám. Je nezbytné, aby v rámci evropského prostoru práva bylo občanům umožněno s dostatečnou jistotou dopředu uspořádat své dědictví a aby práva dědiců, odkazovníků, dalších osob zůstaviteli blízkých a jeho věřitelů byla dostatečným způsobem zaručena.⁴ Právní jistota a předvídatelnost představují stěžejní základ každého moderního demokratického právního státu. Jedná se rovněž o jeden ze základních principů ústavních tradic všech členských států EU a jednu z hlavních hodnot EU. S ohledem na výše uvedené je tak naprosto žádoucí, aby právní předpisy přijaté EU byly dostatečně srozumitelné a jejich účinky předvídatelné pro ty, na které se vztahují.⁵ Z ustanovení nařízení č. 650/2012 je zřejmé, že úmyslem zákonodárce bylo vytvořit pravidla, která by ve svém souhrnu cílila na dosažení dostatečné úrovně právní jistoty a předvídatelnosti. Otázkou nicméně zůstává, do jaké míry byl zákonodárce při snaze o dosažení tohoto cíle úspěšný.

Ve své diplomové práci se bude autor nejprve zabývat stručným vymezením základních principů plynoucích z ustanovení nařízení č. 650/2012. Předmětná ustanovení následně podrobí kritickému přezkoumání z pohledu výše uvedeného požadavku právní jistoty a předvídatelnosti. Autor si klade za cíl zjistit, do jaké míry pravidla obsažená ve vybraných ustanoveních nařízení č. 650/2012 poskytují osobám usilujícím o plánování dědictví jistotu, že o dědictví bude po jejich smrti rozhodováno jimi předvídaným způsobem. V souvislosti s tímto autor v této diplomové práci analyzuje nedostatky, se kterými se právní úprava ve výše uvedeném kontextu potýká, a rozebírá možné způsoby jejich řešení. Za účelem dosažení stanoveného cíle bude autor zprvu za použití metody literární rešerše a analýzy a následně metody srovnávání a syntézy pracovat jak s odbornou literaturou a vědeckými články, tak s aktuální judikaturou vnitrostátních i mezinárodních soudů.

---

⁴ Bod 7 odůvodnění nařízení č. 650/2012.

⁵ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Přílohy Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě: Nový postup EU pro posílení právního státu* (COM(2014)158 final) [online] [cit. 10. 1. 2023]. 4 s. S. 1-2. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2014\)158&lang=cs](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2014)158&lang=cs).

1. Evropské dědické právo a prameny právní úpravy

Neustále se rozšiřující svoboda volného pohybu, na základě které je občanům jednoho členského státu umožněno volně se pohybovat po území jiných členských států, představuje jeden z charakteristických znaků současného evropského kontinentu.⁶ Podle dat dostupných z roku 2013 do té doby využilo svobody volného pohybu přibližně 13 milionů občanů, přičemž tento počet každoročně vzrůstá.⁷ Podstatnou část svého života přemísťují občané z jednoho členského státu do jiného zejména z důvodu pracovních příležitostí, za účelem studia anebo založení rodiny. V souvislosti s tím se postupem času stávají vlastníky movitých i nemovitých věcí nacházejících se na území dvou a více států. V případě úmrtí těchto osob tak například pozůstalost tvořenou majetkem nacházejícím se na území dvou a více států označujeme za dědictví s mezinárodním prvkem.⁸

V případě dědictví s mezinárodním prvkem dochází ke vzniku situací, kdy zákonná pravomoc zabývat se dědictvím, resp. jeho jednotlivými částmi, může příslušet orgánům většího počtu států. Ať už je tomu na základě státní příslušnosti zůstavitele, místa jeho posledního pobytu či polohy majetku tvořícího pozůstalost. To může vést osoby, kterých se dědictví s mezinárodním prvkem týká k tomu, aby o zahájení dědického řízení usilovaly v každém z jednotlivých států tak, aby o jednotlivých částech dědictví mohlo být rozhodnuto. Zahájení většího počtu dědických řízení představuje nemalé finanční náklady. Rovněž sebou nese riziko, že rozhodnutí vydaná v těchto řízeních budou vzájemně protichůdná.⁹ Mezi jednotlivými právními řády zemí, ke kterým má dědictví právně relevantní vztah, lze rovněž nalézt rozdíly v hmotněprávní úpravě dědického práva, které spočívají zejména v chápání jeho společenské funkce a zvláštěnostech ovlivněných kulturními tradicemi.¹⁰ Za účelem usnadnění plánování ve věci vlastní pozůstalosti a vyřizování dědictví s mezinárodním prvkem je tak nezbytné

---

⁶ EU ve smyslu čl. 3 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii (konsolidované znění) ze dne 26. října 2012 (dále jen „SEU“) „poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se ochrany vnějších hranic, azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti.“ In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 12. 2022]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

⁷ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Freedom to Move and Live in Europe: A Guide to Your Rights as an EU Citizen* [online]. Publications Office, 2013. 40 s. [cit. 25. 11. 2022]. S. 5. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2838/48922>.

⁸ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Dědictví s mezinárodním prvkem: příručka pro občany: jak pravidla EU zjednodušují mezinárodní dědictví* [online]. Publications Office, 2018. 42 s. [cit. 22. 11. 2022]. S. 3. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2838/620619>.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ PFEIFFER, M. in KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. 430 s. ISBN 978-80-7239-321-3. S. 321.

přijmout právní úpravu, která by napomohla eliminaci předmětných komplikací. Dědictví s mezinárodním prvkem je upraveno v rámci mezinárodního práva soukromého. Tu část mezinárodního práva soukromého obsahující soubor právních norem, které upravují výlučně soukromoprávní poměry ve vztahu k zůstaviteli, pozůstalosti, dědicům a dalším osobám označujeme za mezinárodní dědické právo. Soubor právních norem upravujících tyto soukromoprávní poměry ve vztahu k EU dále označujeme za evropské dědické právo.

1.1. Nařízení o dědictví

Prostor svobody, bezpečnosti a práva vyhlášený Amsterodamskou smlouvou¹¹ představoval pro mezinárodní právo soukromé významný krok směrem k usnadnění evropské integrace.¹² Amsterodamská smlouva tehdy Evropskému hospodářskému společenství svěřila zvláštní pravomoc k přijímání opatření v rámci mezinárodního práva soukromého.¹³ V současné době je tato zakotvena pod názvem Justiční spolupráce v občanských věcech v čl. 81 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“),¹⁴ na základě kterého EU usiluje o rozvoj justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem založené na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí a který zároveň zmocňuje Evropský parlament a Radu k přijímání vhodných opatření za účelem sjednocení mezinárodního práva soukromého jednotlivých členských států.¹⁵

Přijetí evropské právní úpravy v oblasti dědictví s mezinárodním prvkem bylo označeno za prioritu již v rámci Vídeňského akčního plánu z roku 1998.¹⁶ V reakci na to

---

¹¹ Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty ze dne 2. října 1997, v platnosti od 1. května 1999. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 12. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹² PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročí římských smluv* [online]. *Právník*. 2017, roč. 156, č. 3, s. 179-191 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN: 0231-6625. S. 180. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/3/1.Pauknerová_3_2017.pdf.

¹³ K srov. čl. 65 Smlouvy o založení Evropského společenství (konsolidované znění) ze dne 24. prosince 2002. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁴ Čl. 81 konsolidovaného znění Smlouvy o fungování Evropské unie ze dne 26. října 2012. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁵ PAMBOUKIS, H. P. *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. Athény: Nomiki Bibliothiki, 2017. 741 s. ISBN 978-960-562-705-8. S. 3.

¹⁶ Bod 41 písm. c) Akčního plánu Rady a Komise o nejlepším způsobu provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o prostoru svobody, bezpečnosti a práva – Text přijatý Radou pro spravedlnost a vnitřní záležitosti dne 3. prosince 1998 (1999/C 19/01) [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Evropská komise pověřila Německý notářský institut ve Würzburgu vypracováním studie obsahující mimo jiné konkrétní návrhy týkající se budoucího právního nástroje. Na základě Studie o dědictvích s mezinárodním prvkem v Evropské unii,¹⁷ vypracované Německým notářským institutem v roce 2002 a na žádost Evropské rady v rámci Haagského programu: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii z roku 2004, který zdůraznil potřebu přijmout evropský nástroj, který by stanovil rozhodné právo ve věcech dědictví, soudní příslušnosti, vzájemného uznávání a výkonu dědických rozhodnutí, jakož i potřebu vytvoření evropského dědického osvědčení,¹⁸ vydala Evropská komise roku 2005 zelenou knihu pod názvem Dědictví a závěti,¹⁹ v níž vyzvala k předložení připomínek odborné veřejnosti.²⁰ Expertní skupina pod názvem PRM II/IV se následně v letech 2006 až 2008 opakovaně scházela za účelem projednání návrhu nařízení. Evropská komise za podpory skupiny odborníků předložila svůj první návrh dne 14. října 2009.²¹ Konečné znění bylo po podrobném posouzení návrhu Evropskou radou ve spolupráci s Evropským parlamentem přijato o tři roky později dne 4. července 2012 a publikováno v Úředním věstníku Evropské unie pod názvem Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „nařízení o dědictví“).

Nařízení o dědictví bylo přijato zejména s cílem usnadnit občanům plánování ve věci vlastní pozůstalosti, vyřizování dědictví s mezinárodním prvkem, a poskytnout oprávněným zájmům dědiců a dalších osob blízkých zůstaviteli, jakožto i jeho věřitelům, dostatečné záruky.²² Nařízení o dědictví vstoupilo v účinnost dne 17. srpna 2015, a to pro všechny státy EU s výjimkou Irska, Dánska a tehdy i Velké Británie. Představuje vysoce

---

¹⁷ DEUTSCHES NOTARINSTITUT. *Les successions international's dans l'UE: perspectives pour une harmonisation*. Würzburg: Deutsches Notarinstitut, 2004, VI, 544 s. ISBN: 978-3-931199-19-7.

¹⁸ Bod 3.4.2. Haagského programu: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii (25/C53/01) ze dne 3. března 2005 [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

¹⁹ Zelená kniha: Dědictví a závěti [COM (2005) 65 final] ze dne 1. března 2005 [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 28. 12. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/succession-and-wills-green-paper.html>.

²⁰ DAVÍ, A. in CALVO CARAVACA, A.-L., DAVÍ, A., MANSEL, H.-P. *The EU Succession Regulation: A Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 916 s. ISBN 978-1-107-12730-2. S. 11.

²¹ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie, 37 s. [cit. 22. 11. 2022]. S. 2. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

²² Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise 2018 op. cit., s. 4.

komplexní a inovativní úpravu, zahrnující kolizní normy pro určení rozhodného práva a mezinárodní příslušnosti soudu k projednání dědictví. Obsahuje rovněž pravidla pro uznání a výkon rozhodnutí, veřejných listin a soudních smírů ve věcech dědických. Vzhledem ke dni účinnosti nařízení o dědictví se pravidla v něm obsažená vztahují pouze na pozůstalosti osob zesnulých k 17. srpnu 2015 a po tomto dni. Pořízení pro případ smrti učiněná před tímto datem jsou i nadále přípustná a platná co do obsahu a formy, za předpokladu, že vyhovují podmínkám stanoveným v kapitole III nařízení o dědictví věnované rozhodnému právu nebo, jsou-li přípustná a platná co do obsahu a formy podle pravidel mezinárodního práva soukromého, která byla v době vyhotovení pořízení v platnosti ve státě, na jehož území měl zůstavitel obvyklý pobyt, v kterémkoli ze států, jichž byl státním příslušníkem, anebo v členském státě, v němž sídlí státní orgán, který se dědictvím zabývá.²³

Přijetí nařízení o dědictví představuje významný milník na poli evropské kodifikace mezinárodního práva soukromého a evropské integrace jako takové. Pro značnou rozdílnost v právních úpravách jak mezinárodního práva soukromého tak dědického práva v právních řádech jednotlivých členských států, spočívající zejména v existenci odlišných právních institutů, principů a tradic dědického práva, se však proces přijímání komplexního systému pravidel v tak velkém měřítku potýkal s mnoha problémy,²⁴ pro které je oblast dědictví v kontextu mezinárodního práva soukromého považována za jednu z nejkomplicovanějších.²⁵

Autor se domnívá, že vzhledem k rozdílnostem týkajících se jak právní úpravy mezinárodního práva soukromého, tak dědického práva jednotlivých členských států, představuje nařízení o dědictví nutně kompromis ve snaze přijmout do jisté míry fungující právní úpravu, která by v měřítku EU dokázala odstranit alespoň některé nedostatky související s její absencí, jako je např. potřeba zahajování většího počtu dědických řízení

---

²³ Čl. 83 odst. 3 nařízení o dědictví.

²⁴ Rozdíly v hmotněprávní úpravě napříč jednotlivými právními řády působí v případě dědictví s mezinárodním prvkem komplikace tehdy, vyžaduje-li aplikace rozhodného práva, které je právem státu odlišného od práva státu soudu vedoucího dědické řízení, aby soud postupoval způsobem, který je s těžší slučitelný s jeho vlastními procesními pravidly nebo způsobem, který je jeho vlastní procesní úpravě zcela neznámý. Jednou z takto problematických oblastí je například existence odlišných pravidel pro určení osoby dědice a velikosti jeho dědického podílu, a to jak při dědění ze zákona, tak při dědění ze závěti. Pro většinu kontinentálních právních řádů je charakteristické, že obsahují právní úpravu, jejímž smyslem je chránit osoby blízké osobě zůstavitele tím, že jim zaručí alespoň minimální dědická práva, čímž zároveň omezí zůstavitele v jeho svobodné vůli nakládat s pozůstalostí. Ostatní právní řády (typicky ty patřící do anglo-amerického právního systému) takovato ustanovení neobsahují, případně obsahují pouze ustanovení chránící základní potřeby rodinných příslušníků zůstavitele. K srov. DAVI op. cit., s. 2.

²⁵ DAVI op. cit., s. 2.

a s tím spojené zvýšené finanční náklady, riziko vydání protichůdných rozhodnutí a další. Jak tomu nicméně při snaze o nalézání kompromisů zpravidla bývá, nepředstavuje z pohledu autora ani nařízení o dědictví zdaleka dokonalé řešení a trpí tak nedostatky a interpretačními problémy, nad kterými se autor zamýšlí v dalších částech své práce.

1.2. Mezinárodní smlouvy

Jak vyplývá z ustanovení čl. 75 nařízení o dědictví, mezinárodní úmluvy, jejichž smluvní stranou byl k okamžiku přijetí nařízení o dědictví jeden či více členských států a které se týkají oblastí upravených v nařízení o dědictví, mají aplikační přednost a nejsou tímto dotčeny. Vzhledem k tomu je tak v každém z jednotlivých případů dědictví s mezinárodním prvkem potřeba zkoumat, zdali mezi dotčenými státy neexistuje platná mezinárodní úmluva, která by obsahovala právní úpravu odlišnou od právní úpravy obsažené v nařízení o dědictví.²⁶ To však neplatí, jedná-li se o mezinárodní úmluvy uzavřené výlučně mezi dvěma nebo více členskými státy v tom rozsahu, ve kterém se tyto úmluvy vztahují k oblastem upraveným v nařízení o dědictví. Ve vzájemných vztazích členských států se tak ustanovení těchto mezinárodních úmluv týkající se dědických poměrů neaplikují.²⁷

K uzavírání mnohostranných mezinárodních úmluv v oblasti mezinárodního dědického práva nedochází příliš často. Podstatně častěji dochází k uzavírání dvoustranných mezinárodních smluv. V případě České republiky se typicky jedná o smlouvy o poskytování právní pomoci uzavřené s dřívějšími socialistickými státy a některé konzulární smlouvy.²⁸

1.2.1. Mnohostranné mezinárodní smlouvy

V oblasti mezinárodního dědického práva doposud došlo k uzavření šesti mnohostranných smluv. K dnešnímu dni vstoupilo v platnost pouhých pět z nich. Pro Českou republiku mají tyto mnohostranné mezinárodní smlouvy takřka minimální praktický význam, neboť je smluvní stranou pouze jedné z nich, a to Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti ze dne 2. října 1973.²⁹

---

²⁶ PFEIFFER 2015 op. cit., s. 327.

²⁷ Čl. 75 odst. 2 nařízení o dědictví.

²⁸ PFEIFFER 2015 op. cit., s. 327.

²⁹ PFEIFFER, M. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 215 s. ISBN 978-80-7552-798-1. S. 61.

První a nejvýznamnější mnohostrannou úmluvu z oblasti kodifikace mezinárodního dědického práva přijatou v rámci činnosti Haagské konference o mezinárodním právu soukromém představuje Úmluva o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961,³⁰ unifikující kolizní normy pro formu závěti, nikoli však dědické smlouvy. K dnešnímu dni byla podepsána 42 státy, Česká republika ani Slovensko mezi smluvní strany nepatří. Úmluva o právu použitelném na formu závěti v čl. 1 stanoví kolizní pravidlo, na základě kterého je nutné na závěť z hlediska formy pohlížet jako na platnou tehdy, vyhovuje-li její forma požadavkům, které klade buď právní řád státu místa, kde ji zůstavitel učinil [písm. a)], právní řád státu, jehož byl zůstavitel v době pořízení závěti, nebo v době smrti státním příslušníkem [písm. b)], právní řád státu, na jehož území měl zůstavitel v době pořízení závěti, nebo v době smrti obvyklý pobyt [písm. c)], anebo právní řád státu, na jehož území se nacházejí nemovitosti tvořící pozůstalost [písm. d)].³¹ Z ustanovení čl. 1 je zřejmé, že hlavním smyslem Úmluvy o právu použitelném na formu závěti je zejména předcházet situacím, kdy by k právnímu jednání zůstavitele zatíženému formálními nedostatky ve smyslu požadavků právního řádu jednoho státu nemělo být přihlíženo.³² Aplikace Úmluvy o právu použitelném na formu závěti je nezávislá na požadavku reciprocity. Ustanovení obsažená v Úmluvě se tak použijí i tehdy, není-li dotčená osoba státním příslušníkem smluvního státu anebo není-li právo určené jako rozhodné ve smyslu čl. 1 Úmluvy o právu použitelném na formu závěti právem smluvního státu.³³ Vzájemný vztah s nařízením o dědictví je výslovně upraven v čl. 75 odst. 1 pododstavci 2 nařízení o dědictví, na základě kterého pro určení práva rozhodného pro formální platnost závětí aplikují členské státy, které jsou současně smluvními státy Úmluvy o právu použitelném na formu závěti namísto čl. 27 nařízení o dědictví nadále kolizní pravidlo obsažené v čl. 1 Úmluvy o právu použitelném na formu závěti.

Druhou dílčí kodifikaci přijatou na poli Haagské konference představuje Úmluva o mezinárodní správě pozůstalostí ze dne 2. října 1973,³⁴ jenž zavádí tzv. mezinárodní průkaz vymezující pravomoci osoby či osob oprávněných ke správě

---

³⁰ Úmluva o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=40>.

³¹ Čl. 1 Úmluvy o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961.

³² PFEIFFER 2017 op. cit., s. 63.

³³ Čl. 6 Úmluvy o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961.

³⁴ Úmluva o mezinárodní správě pozůstalostí ze dne 2. října 1973 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83>.

movitého majetku po zemřelé osobě,³⁵ přičemž tento vystavuje příslušný úřad státu, na jehož území měl zemřelý trvalé bydliště.³⁶ Při určení držitele průkazu a vymezení jeho pravomocí se příslušný úřad ve smyslu čl. 3 Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalostí řídí vlastním právním řádem. Výjimku z tohoto pravidla představuje čl. 4, který smluvním státům umožňuje prohlásit, že se při ustanovení držitele průkazu a vymezení jeho pravomocí budou řídit svým vlastním právním řádem, anebo právním řádem státu, jehož byl zemřelý státní příslušníkem. S ohledem na skutečnost, že k dnešnímu dni byla Úmluva o mezinárodní správě pozůstalostí k dnešnímu dni ratifikována pouze Portugalskem, Českou republikou a Slovenskem, není této úmluvě přiznáván v podstatě žádný praktický význam.³⁷

Třetí dílčí kodifikaci přijatou v rámci činnosti Haagské konference představuje Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob,³⁸ jež byla ve snaze o sjednocení kolizních norem pro dědické poměry uzavřena dne 1. srpna 1989. Jedná se o jedinou mnohostrannou mezinárodní smlouvu unifikující kolizní normy pro dědické poměry, která nemá regionální povahu. Některá její ustanovení se rovněž stala inspirací nařízení o dědictví.³⁹ Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob obsahuje vedle jednotných kolizních pravidel pro určení práva rozhodného pro dědění rovněž zvláštní kolizní pravidla pro dědické smlouvy. K dnešnímu dni byla Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob podepsána pouze Argentinou, Lucemburskem a Švýcarskem a vzhledem k absenci ratifikací doposud nevstoupila v platnost. Významný přínos úmluvy lze spatřovat v umožnění omezené volby rozhodného práva pro dědické poměry. Zůstaviteli je dáno na výběr ze čtyř dědických statutů – právního řádu státu, jehož je státním příslušníkem nebo právního řádu státu na jehož území se nachází jeho obvyklý pobyt, v obou případech jak v době volby, tak v okamžiku smrti.⁴⁰

Mezi další mezinárodní mnohostranné smlouvy uzavřené na poli mezinárodního dědického práva patří Evropská úmluva o zavedení evidenčního systému závětí ze dne 16. května 1972,⁴¹ usilující o usnadnění zjišťování existence závětí a míst jejich uložení

---

³⁵ Čl. 1 Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalostí ze dne 2. října 1973.

³⁶ Čl. 2 Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalostí ze dne 2. října 1973.

³⁷ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 64.

³⁸ Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob ze dne 1. srpna 1989 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62>.

³⁹ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 65.

⁴⁰ Čl. 5 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob ze dne 1. srpna 1989.

⁴¹ Evropská úmluva o zavedení evidenčního systému závětí ze dne 16. května 1972 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16800730d1>.

stanovením pravidel vzájemné spolupráce orgánů pověřených vedením národních registrů, Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti ze dne 26. října 1973,⁴² zavazující smluvní státy k implementaci jednotné hmotněprávní úpravy formy mezinárodní závěti do svých vnitrostátních právních řádů a regionální Úmluva o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti ze dne 19. listopadu 1934 (tzv. Nordická úmluva)⁴³ uzavřená mezi Norskem, Finskem, Švédskem, Dánskem a Islandem.

1.2.2. Dvoustranné mezinárodní smlouvy

Ve vztahu k členským státům má Česká republika uzavřené dvoustranné smlouvy o právní pomoci upravující problematiku mezinárodního dědického práva s Bulharskem,⁴⁴ Maďarskem,⁴⁵ Polskem,⁴⁶ Rumunskem,⁴⁷ Španělskem,⁴⁸ Kypr,⁴⁹ Slovinskem a Chorvatskem.⁵⁰ Tyto dvoustranné smlouvy se aplikují pouze v rozsahu, ve kterém daná věc nespadá do působnosti nařízení o dědictví či jiného unijního nařízení, tedy zejména tehdy, kdy upravují otázky výslovně vyloučené z věcné

---

⁴² Washingtonská úmluva (UNIDROIT) o jednotném právu formy mezinárodní závěti ze dne 26. října 1973 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/instruments/international-will/>.

⁴³ Úmluva mezi Dánskem, Finskem, Islandem, Norskem a Švédskem o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalostí ze dne 19. listopadu 1934 [online] [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.global-regulation.com/translation/norway/5961880/convention-between-norway%252c-denmark%252c-finland%252c-iceland-and-sweden-on-inheritance-and-estate-probate.html>.

⁴⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 3/1978 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 25. listopadu 1976.

⁴⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 63/1990 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Maďarskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 28. března 1989.

⁴⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 42/1989 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních ve znění Smlouvy mezi Českou republikou a Polskou republikou o změně a doplnění Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních, ze dne 21. prosince 1987.

⁴⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 1/1996 Sb., o smlouvě o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem ze dne 11. července 1994.

⁴⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 6/1989 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských ze dne 4. května 1987.

⁴⁹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 96/1983 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Kyperskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 23. dubna 1982.

⁵⁰ Ve vztahu se Slovinskem a Chorvatskem stále platí Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 207/1964 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. ledna 1964.

působnosti nařízení o dědictví, které je nezbytné vyřešit jako dílčí nebo předběžné.⁵¹ Mezi další relevantní dvoustranné smlouvy lze zařadit smlouvy o právní pomoci s Albánií,⁵² bývalou Jugoslávií⁵³ (z nečlenských států upravující vztahy k Bosně a Hercegovině, Černé Hoře, Makedonii, Srbsku a Kosovu), Mongolskem,⁵⁴ Kubou,⁵⁵ Vietnamem,⁵⁶ Severní Koreou,⁵⁷ Ukrajinou,⁵⁸ Uzbekistánem⁵⁹ a bývalým Sovětským svazem,⁶⁰ aplikující se ve vztahu k Bělorusku, Gruzii, Kyrgyzstánu, Moldavsku a Rusku. Dále se jedná o dvoustranné smlouvy se Sýrií,⁶¹ Alžírskem,⁶² a Tuniskem.⁶³ Ty však upravují nikoli kolizní otázky, ale pouze otázky uznání a výkonu rozhodnutí.^{64, 65}

Předmětné smlouvy o právní pomoci (vyjma smluv o právní pomoci se Sýrií, Alžírskem a Tuniskem) se ve vztahu k dědickým poměrům s mezinárodním prvkem

---

⁵¹ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 72.

⁵² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 97/1960 Sb., o Smlouvě mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 7. června 1960.

⁵³ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 207/1964 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. ledna 1964.

⁵⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech ze dne 30. března 1978.

⁵⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 80/1981 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 23. června 1981.

⁵⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 98/1984 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 27. dubna 1984.

⁵⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 93/1989 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Korejskou lidově demokratickou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 16. června 1989.

⁵⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2002 Sb. m. s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech ze dne 28. května 2001.

⁵⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 133/2003 Sb. m. s. o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech ze dne 18. ledna 2002.

⁶⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 16. května 1983.

⁶¹ Čl. 26 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 8/1986 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Sýrskou arabskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. listopadu 1985.

⁶² Čl. 24 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 17/1984 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Alžírskou demokratickou a lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 9. prosince 1983.

⁶³ Čl. 24 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 40/1981 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Tuniskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních, o uznání a výkonu justičních rozhodnutí a o vydávání, s Dodatkovým protokolem ze dne 3. února 1981.

⁶⁴ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 73.

⁶⁵ Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících Ministerstva spravedlnosti je dostupný z: <https://justice.cz/web/msp/dvoustranne-smlouvy>.

omezují pouze na stanovení dědického statutu, práva rozhodného pro posouzení testovací způsobilosti, platnosti závěti a úpravu odúmrti. Převážná většina smluv o právní pomoci upravuje tzv. štěpený dědický statut (tj. rozlišuje pozůstalost na věci movité a nemovité a jako takové je podřizuje odlišným kolizním normám, jak bude vysvětleno v kapitole 2.1.) určený buď na základě státní příslušnosti zůstavitele v době smrti anebo polohy nemovité věci (např. Albánie, Mongolsko a Bulharsko). Výjimku představují smlouvy s bývalým Sovětským svazem a Uzbekistánem, jež při určení štěpeného dědického statutu užívají kombinace posledního bydliště zůstavitele a polohy nemovité věci. Jednotný dědický statut je zakotven pouze ve smlouvách o právní pomoci uzavřených s Kubou, Ukrajinou, Vietnamem a tehdejší Jugoslávií. Žádná z těchto smluv neumožňuje volbu rozhodného práva.⁶⁶

Vzhledem k tomu, že smlouvy o právní pomoci upravují pouze dílčí otázky mezinárodního dědického práva a mnohdy nepředstavují komplexní úpravu, je na neupravené oblasti nutné aplikovat ve smyslu čl. 75 odst. 1 ustanovení obsažená v nařízení o dědictví. Z tohoto důvodu Dutta navrhuje, aby se EU zasadila o vypovězení těchto smluv.⁶⁷ Pfeiffer dále za problematickou považuje absenci univerzální aplikace těchto smluv, v důsledku čehož je rozhodnému právu určenému na základě kolizních pravidel možno podřídít pouze majetek nacházející se na území smluvních států. To znamená, že na majetek nacházející se na území třetího státu bude nutné aplikovat ustanovení nařízení o dědictví.⁶⁸

1.3. Prameny vnitrostátního původu

Českou právní úpravu dědických poměrů s mezinárodním prvkem nalezneme s účinností od 1. ledna 2014 v hlavě VIII. zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“). Ta vedle pravomoci k projednání dědictví s mezinárodním prvkem upravuje rovněž způsob určení rozhodného práva, způsobilost k pořízení či odvolání závěti, účinky vad vůle a jejího projevu, formy pořízení pro případ smrti, volbu práva a uznávání cizích rozhodnutí ve věcech dědických.

---

⁶⁶ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 73.

⁶⁷ DUTTA, A. *Das neue internationale Erbrecht der Europäischen Union – Eine erste Lektüre der Erbrechtsverordnung* [online]. *Die Zeitschrift für das gesamte Familienrecht*. 2013, s. 493-502 [cit. 20. 12. 2022]. ISSN: 0044-2410. S. 15. Dostupné z: <https://www.famrz.de>.

⁶⁸ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 75.

Podle ustanovení § 73a ZMPS se na otázky spadající do rozsahu působnosti přímo použitelného předpisů EU (nařízení o dědictví), ustanovení hlavy VIII. ZMPS nepoužijí. S účinností nařízení o dědictví, tj. od 17. srpna 2015, byla ustanovení § 74 odst. 1, 2 a 3 ZMPS upravující pravomoc českých soudů k projednání dědictví vyřazena z užívání. Právní úprava dědických poměrů s mezinárodním prvkem obsažená nejen v ZMPS, ale i v ostatních právních řádech členských států tak byla nahrazena příslušnými ustanoveními nařízení o dědictví.⁶⁹

---

⁶⁹ PFEIFFER 2015 op. cit., s. 321.

2. Principy evropského dědického práva

Dle Daviho a Pamboukise vychází nařízení o dědictví ze čtyř základních principů: jednotného dědického statutu, souladu sudiště a rozhodného práva, právní jistoty a usnadňování plánování dědictví, a principu koordinace právních řádů.^{70, 71} Pfeiffer s takto vymezenými principy evropského dědického práva souhlasí a dále výslovně zmiňuje princip volby rozhodného práva pro dědické poměry, princip obvyklého pobytu zůstavitele jako klíčového kritéria a princip jednotného pozůstalostního řízení.⁷²

Prostřednictvím základních principů evropského dědického práva usiluje nařízení o dědictví o usnadnění řádného fungování vnitřního trhu odstraněním překážek volného pohybu a zajištěním odpovídající ochrany zájmů osob, které by se, nebýt jednotné úpravy obsažené v nařízení o dědictví, mohly při snaze uspořádat své dědictví nebo při uplatňování svých práv v souvislosti s dědictvím s mezinárodním prvkem setkat s obtížemi.⁷³ Na tyto principy je nutné nahlížet jako na vzájemně podmíněné, neboť zamýšleného cíle je možné dosáhnout pouze výsledkem jejich vzájemného působení.⁷⁴

2.1. Jednotný dědický statut

Dědický statut představuje označení konkrétního právního řádu, který bude na základě kolizní normy určen jako rozhodný pro dědictví s mezinárodním prvkem. Právní teorie dříve rozlišovala dva modely kolizní úpravy dědických poměrů, a to románský a germánský. Na základě románského modelu je na pozůstalost nahlíženo jako na celek a hraniční určovatel je navázán na osobu zůstavitele. Germánský model naopak zohledňuje polohu majetku tvořícího pozůstalost, a to bez ohledu na to, zdali se jedná o věci movité nebo nemovité. Vzhledem ke komplikacím, které vznikají v případě, že je pozůstalost roztroušena po území několika států, tj. v závislosti na poloze majetku dochází k určení několika dílčích rozhodných právních řádů, je tato koncepce dnes již překonána. Nahrazena byla smíšenou kolizní úpravou, která jednotlivé aspekty výše zmíněných modelů spojuje. Ve vztahu k nemovitým věcem je tak aplikován hraniční

---

⁷⁰ DAVÍ op. cit., s. 35.

⁷¹ PAMBOUKIS op. cit., s. 4.

⁷² PFEIFFER 2017 op. cit., s. 100.

⁷³ Bod 7 odůvodnění nařízení o dědictví.

⁷⁴ DAVÍ op. cit., s. 36.

určovatel místa polohy věci, zatímco ve vztahu k věcem movitým je volen hraniční určovatel osobní povahy.⁷⁵

Právní řády jednotlivých států lze dnes rozdělit do dvou táborů, a to na základě skutečnosti, zda na pozůstalost nahlíží jako na nedílný celek, nebo rozlišují mezi movitými a nemovitými věcmi tvořící pozůstalost. Právní úprava, která mezi movitými a nemovitými věcmi nečiní rozdíl, aplikuje jediný hraniční určovatel, a to v podobě státní příslušnosti, domicilu anebo obvyklého pobytu zůstavitele. V takovém případě mluvíme o tzv. jednotném dědickém statutu. Protikladem jednotného dědického statutu je tzv. rozštěpený dědický statut, na základě kterého je pozůstalost rozdělena na věci movité a nemovité a za účelem určení rozhodného práva jsou aplikovány dva hraniční určovatelé – jeden pro dědické poměry týkající se nemovitých věcí v podobě místa polohy nemovité věci a druhý pro dědické poměry týkající se věcí movitých, přičemž tím může být státní příslušnost, domicil anebo obvyklý pobyt zůstavitele.⁷⁶ Mezi státy s právní úpravou jednotného dědického statutu patří např. Rakousko,⁷⁷ Dánsko⁷⁸ a Španělsko.⁷⁹ Rozštěpený dědický statut je charakteristický pro právní řády Belgie,⁸⁰ Anglie a Walesu⁸¹ a Irsko.⁸²

Jednotný dědický statut byl zvolen rovněž v případě nařízení o dědictví. Inspirací pro zvolení monistického přístupu, jakožto jednoho z hlavních principů evropského dědického práva, byla pro zákonodárce již existující právní úprava v podobě Haagské úmluvy o právu použitelném na dědictví. Narozdíl od štěpeného dědického statutu, způsobilého rozdělit dědictví na několik částí podléhajících různým právním řádům, jednotný dědický statut výrazným způsobem usnadňuje plánování dědictví ze strany zůstavitele, uplatnění práv ze strany dědiců, odkazovníků a věřitelů, a zamezuje nadměrnému počtu zahájených dědických řízení.⁸³

---

⁷⁵ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 14.

⁷⁶ PFEIFFER 2015 op. cit., s. 321.

⁷⁷ GARB, L., WOOD, J. *International Succession*. Oxford: Oxford University Press, 2010, 800 s. ISBN: 9041107819. S. 44.

⁷⁸ GARB, L., WOOD, J. op. cit., 226.

⁷⁹ GARB, L., WOOD, J. op. cit., 664.

⁸⁰ GARB, L., WOOD, J. op. cit., s. 75.

⁸¹ GARB, L., WOOD, J. op. cit., s. 240.

⁸² GARB, L., WOOD, J. op. cit., s. 357.

⁸³ DAVÍ, A. op. cit., s. 39.

2.2. Soulad sudiště a rozhodného práva

Nařízení o dědictví usiluje o to, aby orgán projednávající dědictví ve většině případů aplikoval své vlastní hmotné právo.⁸⁴ Je tomu tak zejména za účelem překonání obtíží spojených s existencí rozdílných právních úprav jednotlivých států a s tím související provázaností hmotněprávních a procesněprávních otázek (zejména v případě právní úpravy správy pozůstalosti a způsobu převodu majetku).⁸⁵ Tohoto je dosaženo navázáním pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti v čl. 4 a rozhodného práva v čl. 21 odst. 1 nařízení o dědictví na kritérium obvyklého pobytu zůstavitele k okamžiku jeho smrti. Vzhledem ke skutečnosti, že obě tato pravidla volí totožný hraniční určovatel obvyklého pobytu, bude ve většině případů určen jakožto příslušný k projednání dědictví soud státu, jehož právo má být v dané věci aplikováno. Soulad sudiště a rozhodného práva je na místě považovat za vhodný, neboť cílí na odstraňování komplikací spojených s přesným vymezením obsahu cizího hmotného práva a úspěšně se vyhýbá problematickému řešení případné otázky slučitelnosti cizího práva s veřejným pořádkem ve smyslu čl. 35 nařízení o dědictví. Tím šetří nejen náklady, ale i čas, které by bylo nezbytné v daném případě vynaložit.⁸⁶ Odpadá rovněž nelehká role soudu příslušného k projednání dědictví, který by byl jinak nucen skloubit cizí hmotněprávní úpravu s vlastními procesními pravidly.⁸⁷

Cíl uvedený v bodě 27 odůvodnění nařízení o dědictví, kterým je zajistit jednotu sudiště a rozhodného práva nemá absolutní povahu.⁸⁸ Nařízení o dědictví jednotu sudiště a rozhodného práva neukládá ani nezaručuje. To potvrzuje jednak výraz „ve většině případů“ obsažený v bodě 27 odůvodnění a jednak bod 43 odůvodnění, který připouští, že pravidla nařízení o dědictví pro stanovení příslušnosti mohou vést k situaci, kdy soud příslušný k rozhodování o dědictví nebude aplikovat vlastní právo.⁸⁹ Přestože je soulad sudiště a rozhodného práva jedním ze základních principů nařízení o dědictví, nemusí jej být tedy nutně dosaženo ve všech jednotlivých případech, jak bude přiblíženo v následujících podkapitolách.

---

⁸⁴ Bod 27 odůvodnění nařízení o dědictví.

⁸⁵ DAVĚ op. cit., s. 46.

⁸⁶ DAVĚ op. cit., s. 47.

⁸⁷ PFEIFFER 2017 op. cit., s. 106.

⁸⁸ Bod 70 stanoviska generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bondony předneseného dne 2. prosince 2021, věc C-645/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14. 2. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

⁸⁹ Bod 45 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. dubna 2022, věc C-645/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14. 2. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

2.2.1. Podpůrná příslušnost

Nařízení o dědictví při splnění stanovených podmínek umožňuje, aby soud příslušný k projednání dědictví aplikoval právo odlišné od práva soudu vlastního. Je tomu tak zejména tehdy, kdy se poslední obvyklý pobyt zůstavitele nenachází na území členského státu, tj. nachází se na území státu třetího. V důsledku toho se tak na základě čl. 21 odst. 1 nařízení o dědictví právem rozhodným pro dědictví jako celek stává právo tohoto třetího státu. Pro tyto případy zavádí čl. 10 odst. 1 nařízení o dědictví podpůrnou příslušnost. Pravidlo pro určení příslušnosti stanovené v čl. 10 odst. 1 je rovnocenné a doplňující ve vztahu k obecnému pravidlu pro určení příslušnosti stanovenému v čl. 4 nařízení o dědictví. V těch případech, kdy není možné založit příslušnost na základě čl. 4 nařízení o dědictví, je potřeba zkoumat, zda nebyla splněna kritéria příslušnosti stanovená v čl. 10 nařízení o dědictví.⁹⁰ Přiznání podpůrné příslušnosti nikterak nezávisí na jednání zůstavitele anebo dotčené strany. Soud je tak povinen svou případnou příslušnost zkoumat ve světle všech dostupných informací.⁹¹

Podle bodu 30 odůvodnění nařízení o dědictví je nezbytné zajistit, aby soudy členských států mohly ze stejných důvodů vykonávat příslušnost ve vztahu k dědictví osob, jejichž obvyklý pobyt se v době smrti nenacházel na území členského státu. Článek 10 odst. 1 nařízení o dědictví za tímto účelem v hierarchickém pořadí uvádí taxativní výčet důvodů, na základě kterých lze podpůrnou příslušnost založit.⁹² Ve smyslu podpůrné příslušnosti jsou tak k rozhodování o dědictví jako celku příslušné soudy členského státu, na jejichž území se nachází majetek tvořící pozůstalost. To však pouze za předpokladu, že byl zůstavitel v době své smrti státním příslušníkem tohoto členského státu nebo pokud se na území tohoto členského státu nacházelo místo jeho předchozího obvyklého pobytu, přičemž od změny místa tohoto obvyklého pobytu do doby zahájení řízení neuplynulo období delší než pět let. Pakliže u žádného ze soudů členských států nebyla příslušnost ve smyslu čl. 10 odst. 1 nařízení o dědictví založena, bude i přesto soud členského státu, na jehož území se nachází část majetku ve smyslu čl. 10 odst. 2 nařízení o dědictví v rozsahu tohoto majetku příslušný k rozhodování o této části dědictví (nikoli o dědictví jako celku).

---

⁹⁰ Bod 34 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. dubna 2022, věc C-645/20.

⁹¹ Bod 31 a 43 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. dubna 2022, věc C-645/20.

⁹² Bod 30 odůvodnění nařízení o dědictví.

2.2.2. Volba práva

Soulad sudiště a rozhodného práva může být rovněž narušen ze strany zůstavitele, a to uskutečněním volby práva, kterým se dědictví bude jako celek řídit, ve prospěch práva státu, jehož je zůstavitel státním příslušníkem v době uskutečnění své volby či v době smrti.⁹³ Kritérium místa obvyklého pobytu zůstavitele pro určení rozhodného práva je tak nahrazeno výše uvedenou volbou. Hraniční určovatel mezinárodní příslušnosti soudu nicméně zůstává bez ohledu na učiněnou volbu práva neměnný, tj. má nadále podobu obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti. V důsledku toho může vzniknout nesoulad mezi sudištěm a rozhodným právem.⁹⁴ Ve vztahu k výše uvedenému riziku nicméně záleží na tom, zda zůstavitel zvolil za rozhodné právo členského státu anebo právo třetího státu. V případě volby práva členského státu připadá ve snaze o dosažení jednoty sudiště a rozhodného práva v úvahu aplikace čl. 5 anebo čl. 6 (jak bude vysvětleno v kap. 2.2.3.), či čl. 7 písm. c) nařízení o dědictví, který zakládá příslušnost pro rozhodování o dědictví jako celku soudu členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil v případě, že u tohoto soudu došlo k zahájení dědického řízení a strany řízení výslovně uznaly příslušnost tohoto soudu. Pokud však zůstavitel jako rozhodné zvolil právo třetího státu, nezbude soudu příslušnému k projednání dědictví jiná možnost než aplikovat právo odlišné od práva místa soudu.⁹⁵

Volba práva musí být uskutečněna explicitně prostřednictvím prohlášení ve formě pořízení pro případ smrti, případně musí z pořízení vyplývat. Věcná platnost takového úkonu se řídí zvoleným právem. Forma případné změny anebo odvolání volby práva, musí splňovat požadavky pro změnu nebo odvolání pořízení pro případ smrti.⁹⁶ Nařízení o dědictví tímto způsobem zůstaviteli, i přes realizaci svobody volného pohybu na území EU, umožňuje zachovat vazby se zemí jeho původu. Osobám s dvojitým nebo vícečetným občanstvím rozšiřuje nařízení o dědictví ve smyslu čl. 22 odst. 1 možnost volby na práva všech států, kterých jsou tyto osoby v době uskutečnění své volby nebo v době smrti státními příslušníky.

---

⁹³ Čl. 22 odst. 1 nařízení o dědictví.

⁹⁴ Takováto situace nemusí nutně k potlačení souladu sudiště a rozhodného práva vést vždy. V případě, že se zůstavitelův poslední obvyklý pobyt nachází na území státu jehož je státním příslušníkem a jehož právo zvolil, k rozdělení sudiště a rozhodného práva nedojde. Bude tomu tak pouze tehdy, pokud se zůstavitelův poslední obvyklý pobyt nachází na území státu odlišného, např. v případě osoby českého státního občanství s posledním obvyklým pobytem na území Spolkové republiky Německa.

⁹⁵ VIARENGO, I. in BARIATTI, S., VIARENGO, I., VILLATA, F. *EU Cross-Border Succession Law* [online]. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022, 576 s. [cit. 24. 1. 2023]. ISBN: 9781785365294. S. 134. Dostupné z: <https://www.elgaronline.com/display/book/9781785365300/9781785365300.xml>.

⁹⁶ Čl. 22 odst. 2, 3 a 4 nařízení o dědictví.

Možnost volby rozhodného práva byla do nařízení o dědictví zakomponována rovněž ve snaze o umožnění vytvoření jednotného právního režimu ve vztahu k majetkovým poměrům manželů, či majetkovým důsledkům registrovaného partnerství, a to s ohledem na jejich výraznou provázanost s dědickými poměry. Tato snaha byla podpořena přijetím nařízení Rady (EU) č. 2016/1103 a č. 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a majetkových důsledků registrovaného partnerství. Ta umožňují uzavřít dohodu o volbě práva státu, jehož jsou manželé (partneři) či budoucí manželé (partneři) státními příslušníky v době uzavření dohody.^{97, 98} Problematické situace mohou nicméně stále nastat v těch případech, kdy jsou manželé odlišné státní příslušnosti.⁹⁹ Volba práva je dále umožněna rovněž v případě nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Řím III).¹⁰⁰

2.2.3. Volba soudu

Zůstavitel, který za rozhodné zvolil právo státu odlišného od státu místa svého posledního obvyklého pobytu v době smrti, způsobí nesoulad mezi sudištěm a rozhodným právem. Pro takovéto případy nabízí nařízení o dědictví korekci v podobě dohody o volbě soudu ve smyslu čl. 5, která, je-li rozhodným právem právo členského státu, umožňuje, aby se dotčené strany dohodly na stanovení výlučné příslušnosti soudu či soudů tohoto členského státu k rozhodování jakékoli otázky související s projednávaným dědictvím.

---

⁹⁷ VIARENGO op. cit., s. 135-136.

⁹⁸ Čl. 22 odst. 1 písm. b) nařízení Rady (EU) č. 2016/1103 a čl. 22 odst. 1 písm. b) nařízení Rady (EU) č. 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a majetkových důsledků registrovaného partnerství [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 2. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

⁹⁹ Např. manželé, státní příslušník České republiky a státní příslušník Slovenské republiky s obvyklým pobytem na území Španělska, mohou s ohledem na skutečnost, že alespoň jeden z nich je státním příslušníkem České republiky, uzavřít ve smyslu čl. 22 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2016/1103 dohodu o volbě práva České republiky. Ve smyslu čl. 22 odst. 1 nařízení o dědictví nicméně může dědictví podřídit českému právu pouze jeden z manželů, tj. ten, který je státním příslušníkem České republiky. Ten druhý nikoli.

¹⁰⁰ Čl. 5 odst. 1 písm. c) nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Řím III) [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

Dohoda o volbě soudu musí být sjednána v písemné formě a obsahovat datum a podpisy dotčených stran. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody.¹⁰¹ S ohledem na komplikace, které by mohly nastat v případě, že by soud příslušný k rozhodování o dědictví jako celku usiloval o skloubení vlastních procesněprávních předpisů s hmotněprávní úpravou cizího státu, je možnost uzavřít dohodu o volbě soudu zajisté vítaným řešením, jak takovýmito komplikacím předcházet.

2.2.4. Prohlášení nepřislušnosti

V případě, že zůstavitel zvolil za rozhodné právo státu odlišného od státu svého posledního obvyklého pobytu, může být soulad sudiště a rozhodného práva nastolen i za absence dohody o volbě soudu, a to na základě prohlášení nepřislušnosti ve smyslu čl. 6 nařízení o dědictví. Předmětné ustanovení umožňuje soudu, u kterého bylo řízení zahájeno dříve podle čl. 4 nebo čl. 10 nařízení o dědictví, prohlásit se za nepřislušný ve prospěch soudu jiného členského státu, pakliže považuje soudy daného členského státu za vhodnější pro rozhodnutí o dědictví. To vše za předpokladu, že byly splněny tři podmínky stanovené v čl. 6 nařízení o dědictví: 1) zůstavitel platně zvolil právo rozhodné pro jeho dědictví na základě čl. 22 nařízení o dědictví, 2) před soudem u něhož bylo řízení zahájeno dříve jeden z účastníků řízení podal návrh za účelem takového prohlášení nepřislušnosti a 3) soud, u něhož bylo řízení zahájeno dříve, v souladu s právem konstatoval, že soudy členského státu, jehož právo bylo zvoleno, jsou s ohledem na posouzení praktických okolností dědictví, jako je místo obvyklého pobytu stran a místo kde se nachází pozůstalost, vhodnější pro rozhodnutí o dědictví.^{102, 103}

Takovéto ustanovení tedy ve smyslu bodu 27 nařízení o dědictví umožňuje, aby orgán projednávající dědictví aplikoval své vlastní právo. Tím je rovněž dosaženo cíle nařízení o dědictví spočívajícího v založení příslušnosti soudu, který se jeví být nejbližší stranám či dědictví.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Čl. 5 odst. 2 nařízení o dědictví.

¹⁰² Bod 38 a 39 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. září 2021, věc C-422/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14. 2. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁰³ DAVÍ op. cit., s. 47.

¹⁰⁴ Bod 31 a 56 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. září 2021, věc C-422/20.

2.2.5. Úniková doložka

Nařízení o dědictví v čl. 21 odst. 1 zavádí obecné pravidlo, na základě kterého, nestanoví-li jinak, je právem rozhodným právo státu, na jehož území se nachází poslední obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti. Druhý odstavce čl. 21 nicméně stanoví, že v případě, kdy je ze všech okolností věci zřejmé, že v době smrti měl zůstavitel zjevně užší spojení s jiným státem, než je stát, jehož právo by se použilo na základě prvního odstavce, stane se právem rozhodným pro dědění výjimečně právo tohoto jiného státu. To však může nastat pouze tehdy, kdy zůstavitel neučinil volbu rozhodného práva ve smyslu čl. 22 nařízení o dědictví. Teorie takového ustanovení označuje jako tzv. únikovou doložku, která ve zvláštních případech umožňuje soudu odchýlení od kolizní normy, vykazuje-li právní poměr zjevně užší spojení s jiným právním řádem.¹⁰⁵

Stejně tak jako volba práva, představuje i úniková doložka zásah do souladu sudiště a rozhodného práva, neboť umožňuje, aby soud aplikoval právo odlišné od práva místa soudu. Nejen z tohoto důvodu se tak začlenění únikové doložky do nařízení o dědictví stalo ze strany odborné veřejnosti předmětem rozsáhlé kritiky.¹⁰⁶ V původním návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady KOM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 (dále jen „návrh nařízení o dědictví“) nebylo s únikovou doložkou pracováno. K jejímu vložení jakožto nástroje pro korekci případné tvrdosti kritéria obvyklého pobytu v těch případech, kdy by jeho uplatnění mělo vést k neuspokojivým výsledkům, došlo až o něco později.¹⁰⁷

Úniková doložka představuje v kontextu nařízení o dědictví jednak možnost jak se vyhnout aplikaci pravidla obsaženého v čl. 21 odst. 1, jednak umožňuje přizpůsobit kolizní normu specifickým okolnostem konkrétního případu.¹⁰⁸ Otázkou zůstává, co si představit pod „zjevně užším spojením“. Vyjádření k únikové doložce, společně s odpovědí na tuto otázku, nabízí bod 25 odůvodnění nařízení o dědictví. Ten zjevně užší

---

¹⁰⁵ PAUKNEROVÁ, M. *Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy* [online]. *Právník*. 2016, roč. 155, č. 1, s. 12-28 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN: 0231-6625. S. 17. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2016/1/2.Pauknerová_1_2016.pdf.

¹⁰⁶ K srov. např. WILKE, F. M. *Das Internationale Erbrecht nach der EU-Erbrechtsverordnung* [online]. *Recht der Internationalen Wirtschaft*. 2012, č. 9, s. 601-609 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN 0340-7926. S. 605. Dostupné z: https://www.ruw.de/suche/riw/Da-internationala-Erbrec-na-de-neu-EU-Erbrechtsverord-fa85773b1acc9df640c673e5d66efbb5/?OK=1&i_year=2012&crefresh=1.

¹⁰⁷ ANTOCI, M. G. *The escape clause under the Succession Regulation and other international issues* [online]. EU Law Training in English language: Blended and Integrated Content and Language Training for European Notaries and Judges, Fondazione Italiana del Notariato, 68 s. [cit. 31. 1. 2023]. S. 27. Dostupné z: <https://platform.europeanmoocs.eu/users/1000027081/M.A.-Antoci-escape-clause.pdf>.

¹⁰⁸ ANTOCI op. cit., s. 29.

spojení ilustruje na příkladu zůstavitele, který se do státu svého obvyklého pobytu přestěhoval poměrně nedlouho před svou smrtí, přičemž ze všech okolností případu vyplývá, že měl zjevně užší vztah ke státu jinému. V takovýchto výjimečných případech tak může orgán projednávající dědictví dospět k závěru, že právem rozhodným pro dědění bude namísto práva státu posledního obvyklého pobytu zůstavitele právo státu, k němuž měl zůstavitel na příkladu demonstrováný zjevně užší vztah. Na únikovou doložku obsaženou v čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví je nicméně nezbytné nahlížet pouze jako na podpůrný mechanismus. Jak stanoví bod 25 odůvodnění nařízení o dědictví, není přípustné, aby soudem zjištěný zjevně užší vztah jakkoli nahrazoval kritérium obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti. O to spíše v těch případech, kdy se určení místa posledního obvyklého pobytu zůstavitele jeví jako velmi složité.¹⁰⁹

Podle názorů některých autorů by mohla mít aplikace únikové doložky smysl zejména v případech, kdy zůstavitel učinil neplatnou volbu rozhodného práva (např. ve prospěch místa svého předchozího bydliště)¹¹⁰ anebo tehdy, kdy úmysl zůstavitele zvolit rozhodné právo ve smyslu čl. 22 nařízení o dědictví nebyl dostatečně zřejmý.¹¹¹ S tímto názorem nesouhlasí Kindler, který nepovažuje za vhodné, aby byla pravidla pro uskutečnění platné volby rozhodného práva takovýmto způsobem obcházena.¹¹² Pfeiffer dále praktičnost únikové doložky shledává v její aplikaci na případy vzniku mezinárodní příslušnosti soudů některého členského státu ve smyslu čl. 10 odst. 1 nařízení o dědictví, tj. tehdy, kdy se poslední obvyklý pobyt zůstavitele nachází na území třetího státu, přičemž soud aplikuje jako rozhodné právo tohoto státu. Úniková doložka by tak v případech, kdy by soud dospěl k závěru, že v době smrti měl zůstavitel se státem soudu zjevně užší spojení (na území státu soudu se např. nachází většina dědiců zůstavitele), mohla představovat nástroj k opětovnému sjednocení sudiště a rozhodného práva.¹¹³

---

¹⁰⁹ CALVO CARAVACA, A.-L. in CALVO CARAVACA, A.-L., DAVÌ, A., MANSEL, H.-P. *The EU Succession Regulation: A Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 916 s. ISBN 978-1-107-12730-2. S. 321-322.

¹¹⁰ PFEIFFER 2017 op. cit., 143.

¹¹¹ DUTTA, A. in HEIN, J. V., COESTER M., DUTTA, A. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. C. H. Beck, 2020, Vol. 12: Internationales Privatrecht I, Europäisches Kollisionsrecht, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 1-26), 2474 s. ISBN 978-3-406-72612-5. No. 6.

¹¹² KINDLER, P. in BARIATTI, S., VIARENGO, I., VILLATA, F. *EU Cross-Border Succession Law* [online]. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022, 576 s. [cit. 24. 1. 2023]. ISBN: 9781785365294. S. 110. Dostupné z: <https://www.elgaronline.com/display/book/9781785365300/9781785365300.xml>.

¹¹³ PFEIFFER, M. *Legal Certainty and Predictability in International Succession Law*. [online] *Journal of Private International Law*, 2016, Vol. 12, No. 3, s. 566-586 [cit. 6. 1. 2023]. ISSN: 1744-1048. S. 576. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441048.2016.1261848>.

Z ustanovení čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví není zcela zřejmé, zdali je podmínkou pro aplikaci únikové doložky ze strany soudu vznesení požadavku některého z účastníků dědického řízení, anebo zdali je soudu příslušnému k vedení dědického řízení umožněno, aby v těch případech, kdy to vzhledem k okolnostem považuje za nezbytné, aplikoval únikovou doložku bez ohledu na účastníky řízení. S ohledem na absenci výslovné úpravy lze usuzovat, že možné jsou obě alternativy.¹¹⁴ Tohoto názoru je i Pamboukis.¹¹⁵

Jak již bylo zmíněno, snaha o dosažení souladu sudiště a rozhodného práva představuje jeden z klíčových prvků nařízení o dědictví. Únikovou doložku v kontextu dědických poměrů s mezinárodním prvkem a její praktický význam tak není na místě jakkoli přeceňovat. S ohledem na skutečnost, že aplikace čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví bude ve většině případů způsobovat nesoulad mezi právem místa soudu a právem rozhodným pro dědictví jako celku, lze důvodně přepokládat, že právě za účelem předcházení komplikacím s tímto spojených této možnosti soudy spíše nevyužijí.¹¹⁶

2.3. Princip koordinace právních řádů

Soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem mají vztah k právním řádům dvou a více států. Realizace práv plynoucích z těchto poměrů je tak ze strany jejich subjektů možná pouze za předpokladu vzájemné spolupráce dotčených států. Ta může spočívat jednak ve vzájemné otevřenosti vůči aplikaci pravidel právního řádu jednoho z nich uvnitř toho druhého (tj. aplikaci jednotného práva napříč všemi dotčenými státy) a jednak ve vzájemném uznávání rozhodnutí a jiných aktů vydaných soudními a mimosoudními orgány. Vhodným prostředkem k dosažení dostatečné úrovně koordinovanosti je přijetí nástroje unifikovaného mezinárodního práva soukromého, a to buď na mezinárodní, anebo nadnárodní úrovni.¹¹⁷

Koordinace právních řádů je jedním z hlavních cílů mezinárodního práva soukromého. V souvislosti s evropským mezinárodním právem soukromým je přijetí nástroje umožňujícího spolupráci jednotlivých států o to více žádoucí pro své funkční propojení se samotnými cíli vnitřního trhu, resp. s tzv. čtyřmi základními svobodami – svobodou pohybu osob, služeb, zboží a kapitálu. Ve smyslu bodů 7, 37 a 80 odůvodnění

---

¹¹⁴ KINDLER op. cit., s. 110.

¹¹⁵ PAMBOUKIS op. cit., s. 208.

¹¹⁶ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 576-577.

¹¹⁷ DAVÌ op. cit., s. 62.

nařízení o dědictví usiluje o usnadnění fungování vnitřního trhu odstraněním překážek volného pohybu osob, které uplatňují svá práva v souvislosti s dědictvím s mezinárodním prvkem. Tohoto dosahuje vytvořením jednotného právního režimu upravujícího mezinárodní dědictví napříč jednotlivými členskými státy a zavedením harmonizovaných kolizních norem poskytujících občanům dostatečné právní jistoty.¹¹⁸

O dosažení potřebné úrovně koordinace mezi členskými státy usiluje nařízení o dědictví zakotvením institutu *litispence* (čl. 17) a souvisejících řízení (čl. 18), uznávání rozhodnutí vydaných v některém z členských států bez nutnosti zahájení zvláštního řízení (čl. 39 an.), přijímáním veřejných listin, přiznáváním stejných, popřípadě co nejvíc srovnatelných důkazních účinků, které tyto mají ve státě svého původu a jejich následnou vykonatelností (čl. 59 an.), vykonatelností soudních smírů (čl. 61) a rovněž zřízením evropského dědického osvědčení sloužícího dědicům, odkazovníkům majícím přímá práva k dědictví a vykonavateli závěti nebo správci pozůstalosti k prokázání svého statutu či výkonu svých práv v jiném členském státě (čl. 62 an.).¹¹⁹

Maximální právní jistoty a předvídatelnosti při plánování v případě dědictví s mezinárodním prvkem a ochrany práv dědiců, odkazovníků a věřitelů lze dosáhnout pouze tehdy, zohledníme-li skutečnost, že byt' je svoboda volného pohybu a pobytu charakteristickým znakem vnitřního trhu unie, nejsou občané ve svém volném pohybu omezeni pouze na její území. Nařízení o dědictví tak cílí na spolupráci nejen mezi členskými státy, ale o dosažení určité míry koordinace usiluje rovněž ve vztahu ke třetím státům. Za účelem předcházení komplikací spojených s možnou existencí souběžné příslušnosti k projednání dědictví jak členského, tak třetího státu (tj. aplikaci odlišného hmotného práva jakožto práva rozhodného pro dědictví či neuznání rozhodnutí jednoho státu ve druhém) upravuje nařízení o dědictví v čl. 30 tzv. zvláštní omezující pravidla týkající se či ovlivňující dědění v souvislosti s určitými aktivy a v čl. 34 zpětný odkaz.¹²⁰

---

¹¹⁸ DAVÌ op. cit., s. 62.

¹¹⁹ PAMBOUKIS op. cit., s. 8-9.

¹²⁰ DAVÌ op. cit., s. 66-67.

3. Právní jistota a předvídatelnost v evropském dědickém právu

Poslední ze základních principů nařízení o dědictví představuje snaha o poskytnutí právní jistoty a usnadnění plánování dědictví ze strany zůstavitele. V tomto smyslu si nařízení o dědictví klade za cíl zjednodušit život osobám, které se v souvislosti s dědictvím, jež má přeshraniční dopad potýkají s obtížemi, a to odstraněním veškerých překážek s tímto souvisejících.^{121, 122} Tomuto principu, stejně tak jako otázce, do jaké míry nařízení o dědictví opravdu usnadňuje plánování dědictví a zda ve skutečnosti poskytuje dostatečnou právní jistotu, se autor bude dopodrobna věnovat v následujících podkapitolách své práce.

3.1. Právní stát a právní jistota jako jeho základní hodnota

Právní stát (angl. *rule of law*) představuje stát, v němž je výkon státní moci omezen zákonem, resp. právem. Právní teorie na právní stát nahlíží ze dvou hledisek, jednak jako na tzv. formální právní stát, kde jsou nejvyšší představitelé státní moci vázáni předem stanovenými obecnými normami a kde je moc těmito normami regulována, v důsledku čehož nemůže být rozhodováno libovolně, a jednak jako na tzv. materiální právní stát, ve kterém působí mimoprávní omezení ve formě hodnot, rozumu, lidských práv jakožto přirozených principů ad.¹²³

Právní stát je pro moderní demokratické společnosti nepostradatelným atributem. Představuje rovněž jeden ze základních principů ústavních tradic všech členských států EU a jednu z hlavních hodnot EU.¹²⁴ Podle ustanovení čl. 2 SEU je EU založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin, přičemž tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.¹²⁵

---

¹²¹ DAVÌ op. cit., s. 50.

¹²² Bod 7 odůvodnění nařízení o dědictví.

¹²³ PREUSS, O. in RECHOVÁ, J., KINDLOVÁ, M., GRINC, J., PREUSS, O., ANTOŠ, M. *Státověda: Stát. Jednotlivec. Konstitucionalismus*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 484 s. ISBN 978-80-7552-695-3. S. 172.

¹²⁴ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: A New EU Framework To Strengthen The Rule Of Law* (COM(2014)158) [online] [cit. 10. 1. 2023]. 9 s. S. 2. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2014\)158](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2014)158).

¹²⁵ Podobné ustanovení lze nalézt rovněž v Preambuli Listiny základních práv Evropské unie (2012/C326/02) ze dne 7. prosince 2000, která stanoví, že EU, „vědoma si svého duchovního a morálního dědictví, se zakládá na nedělitelných a všeobecných hodnotách lidské důstojnosti, svobody, rovnosti,

Ochrana těchto hodnot a podpora míru a blahobytu obyvatel tak představuje jeden z primárních cílů, k jehož dosažení má EU institucionální rámec.¹²⁶ Jak zásadní význam je přikládán hodnotám uvedeným v čl. 2 SEU je možné vyvodit jednak z jejich umístění v samotném úvodu SEU a jednak z ustanovení čl. 49 SEU, který uznáváním těchto hodnot a závazkem k jejich podpoře podmiňuje možnost evropského státu podat žádost o členství v EU. Mechanismus obsažený v čl. 7 SEU rovněž umožňuje, aby Rada na odůvodněný návrh pozastavila určitá práva vyplývající pro členský stát ze SFEU a SEU, je-li zde důvodné podezření, že členský stát tyto hodnoty závažně porušuje.

Přestože se jednotlivé složky naplňující ve svém souhrnu doktrínu právního státu napříč vnitrostátními ústavami či rozhodovací praxí soudů jednotlivých členských států liší, představuje nedílnou součást moderní evropské ústavní tradice.¹²⁷ Evropský soud pro lidská práva a Soudní dvůr EU (dále jen „SDEU“) ve své judikatuře poskytují demonstrativní výčet dílčích zásad naplňující právní stát ve smyslu čl. 2 SEU. Mezi tyto řadí zejména zásadu zákonnosti,¹²⁸ nezávislého a účinného soudního přezkumu zahrnujícího respekt k základním právům,¹²⁹ rovnosti před zákonem¹³⁰ a právní jistoty.¹³¹

Pfeiffer považuje právní jistotu a s ní související předvídatelnost soudních rozhodnutí za ústřední princip právního státu a klíčový předpoklad jeho řádného fungování. Mělo by tak být veřejným zájmem, aby pravidla umožňující osobám uspořádání vlastních soukromoprávních poměrů byla v praxi natolik transparentní a předvídatelná, aby nedocházelo k naprosto zbytečným právním konfliktům a v případných soudních sporech bylo možné s dostatečnou jistotou předvídat své vlastní

---

a solidarity; spočívá na zásadách demokracie a právního státu“. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 9. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹²⁶ Čl. 3 odst. 1 a čl. 13 odst. 1 SEU.

¹²⁷ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Přílohy Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě: Nový postup EU pro posílení právního státu* (COM(2014)158 final) op. cit., s. 1-2.

¹²⁸ K srov. např. bod 63 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. dubna 2004, věc C-496/99 P, Komise v. CAS Succhi di Frutta, Sb. rozh. 2004, s. I-03801. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹²⁹ K srov. např. bod 44 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. srpna 2010, věc C-550/09 E a F, Sb. rozh. 2010, s. I-06213. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹³⁰ K srov. např. bod 54 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. září 2010, věc C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise, Sb. rozh. 2010, s. I-08301. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹³¹ K srov. např. bod 10 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. listopadu 1981, spojená věc 212 až 217/80, Amministrazione delle finanze dello Stato v. Salumi, Sb. rozh. 1981, s. 2735. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

šance.¹³² Ve světle judikatury SDEU zásada právní jistoty konkrétně vyžaduje, aby bylo dotčeným osobám umožněno přesně se seznámit s rozsahem svých práv a povinnostmi, které jim jsou právní úpravou uloženy.¹³³ Je tak naprosto žádoucí, aby právní předpisy přijaté EU byly dostatečně srozumitelné a jejich účinky předvídatelné pro ty, na které se vztahují.¹³⁴

V oblasti dědických poměrů má poskytnutí právní jistoty a předvídatelnosti podstatně větší význam než např. v oblasti smluvních či mimosmluvních závazků. Vzhledem k tomu, že po smrti není reálné, aby se zůstavitel ke své poslední vůli jakkoli vyjadřoval, či ji měnil, je žádoucí, aby zůstaviteli bylo za jeho života umožněno odstranit veškeré pochybnosti o tom, jaké právo bude po jeho smrti na dědictví aplikováno.¹³⁵ Jak již bylo zmíněno nařízení o dědictví usiluje zejména o usnadnění řádného fungování vnitřního trhu, a to prostřednictvím odstraňování překážek, které se v kontextu EU vyskytují v souvislosti s dědictvím s mezinárodním prvkem. Tohoto má být dosaženo jednak poskytnutím dostatečných záruk co se týče předvídatelnosti práva, jež bude pro rozhodování o dědictví jako celku určeno jako rozhodné, jednak umožněním občanům dle vlastní vůle dostatečným způsobem uspořádat svůj majetek, resp. budoucí pozůstalost, a jednak poskytnutím s tím související ochrany právům dědiců a odkazovníků a dalších osob zůstaviteli blízkých, jakož i věřitelů zůstavitele.¹³⁶

Není již pochyb o tom, že úmyslem zákonodárce bylo navrhnout pravidla obsažená v nařízení o dědictví tak, aby ve svém souhrnu cílila na dosažení potřebné úrovně právní jistoty a předvídatelnosti. Otázkou zůstává, do jaké míry byl zákonodárce při snaze o dosažení tohoto cíle úspěšný.

3.2. Individuální spravedlnost

V přímém kontrastu vůči právní jistotě a předvídatelnosti stojí v evropském dědickém právu snaha o dosažení určité míry individuální spravedlnosti v jednotlivých případech dědictví s mezinárodním prvkem. Jinými slovy jde o snahu o rozhodování

---

¹³² PFEIFFER 2016 op. cit., s. 566-567.

¹³³ K srov. např. bod 44 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. března 2009, věc C-345/06 Heinrich, Sb. rozh. 2009, s. I-01659. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹³⁴ Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Přílohy Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě: Nový postup EU pro posílení právního státu* (COM(2014)158 final) op. cit., s. 1-2.

¹³⁵ STAMATIADIS, D. in PAMBOUKIS, H. P. *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. Athény: Nomiki Bibliothiki, 2017. 741 s. ISBN 978-960-562-705-8. S. 221.

¹³⁶ Body 7, 37 a 80 odůvodnění nařízení o dědictví.

o dědictví takovým způsobem, který bere v potaz veškeré skutkové okolnosti konkrétního případu. Za primární nástroj k dosažení individuální spravedlnosti je považována flexibilita. Ta vyžaduje, aby právo bylo dostatečně tvárné a dokázalo reagovat na vnitřní dynamiku společnosti.¹³⁷ Požadavek flexibility se nicméně často dostává do přímého rozporu se samotnou zásadou právní jistoty a předvídatelnosti.¹³⁸ Právní jistoty je dosaženo zejména omezením diskrece soudu. Při odpovídání na konkrétní otázku je tak soudu poskytován omezený prostor pro vlastní uvážení. S právní jistotou je často spojován pojem uniformity, předvídatelnosti a jednoduchosti. Flexibilita na druhou stranu umožňuje, aby soud zohlednil veškeré skutkové okolnosti daného případu a na právní otázku odpověděl tak, jak bude s ohledem na zjištěné skutečnosti z pohledu soudu nejvhodnější. Soudu je tak při rozhodování poskytnut podstatně větší prostor, přičemž není a priori stanoveno, co lze považovat za správné či špatné rozhodnutí. Takovýto systém je nicméně nejednotný a představuje riziko nepředvídatelnosti.¹³⁹

Napětí mezi požadavkem právní jistoty a předvídatelnosti na jedné straně a individualizovaných řešení sporů na straně druhé představuje již odjakživa charakteristický znak mezinárodního práva soukromého.¹⁴⁰ Napříč názory odborníků lze nicméně nalézt shodu na tom, že mezi právní jistotou a flexibilitou je nutné nastolit určitou rovnováhu.¹⁴¹

Ve vztahu k individuální spravedlnosti Wolf rozlišuje dvě kategorie pravidel, a to pravidla vnitřně-flexibilní (angl. *rules providing for rule-intrinsic flexibility*) a pravidla s flexibilní formou (angl. *form flexibility*). Vnitřně-flexibilní pravidla představují pravidla tvárná co do smyslu své vlastní podstaty. Příkladem takového pravidla může být ustanovení „rozhodné právo soudu určují dle libovůle“, poskytující soudu neomezenou svobodu při určování rozhodného práva.¹⁴² Pravidla s flexibilní formou jsou charakteristická tím, že pracují s neurčitými pojmy či koncepty. Tato lze ilustrovat na

---

¹³⁷ RAGNO, F. in FERRARI, F., FERNÁNDEZ ARROYO, D. P. *Private International Law: Contemporary Challenges and Continuing Relevance* [online]. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2019, 520 s. [cit. 6. 1. 2023]. ISBN: 9781789906899. S. 27. Dostupné z: <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781789906899/9781789906899.xml>.

¹³⁸ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 567.

¹³⁹ ROOSEVELT III, K. in FERRARI, F., FERNÁNDEZ ARROYO, D. P. *Private International Law: Contemporary Challenges and Continuing Relevance* [online]. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2019, 520 s. [cit. 6. 1. 2023]. ISBN: 9781789906899. S. 7-8. Dostupné z: <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781789906899/9781789906899.xml>.

¹⁴⁰ RAGNO op. cit., s. 29.

¹⁴¹ WOLFF, L. *Flexible Choice-of-law Rules: Panagea Or Oxymoron?* [online]. *Journal of Private International Law*, 2014, Vol. 10, No. 3, s. 431-459 [cit. 6. 1. 2023]. ISSN: 1744-1048. S. 438. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5235/17441048.10.3.431?journalCode=rpil20>.

¹⁴² WOLFF op. cit., s. 433.

příkladu „rozhodné právo soudy určují přiměřeným způsobem“. Naprosté individuální spravedlnosti by bylo možné dosáhnout pouze za předpokladu existence výše zmíněných vnitřně-flexibilních pravidel, která by poskytovala prostor pro zohlednění veškerých jednotlivých aspektů konkrétního případu. Vzhledem k tomu, že právní účinky takovýchto pravidel lze však jen obtížně s jistotou předvídat, stojí tato v rozporu se zásadou právní jistoty a předvídatelnosti, a tudíž se samotnou koncepcí právního státu a není tak možné k nim přihlížet. Pravidla s flexibilní formou při zkoumání souladu se zásadou právní jistoty a předvídatelnosti nicméně uspět mohou, avšak pouze tehdy, je-li možné je dodatečně upřesnit (např. vymezením neurčitého pojmu „přiměřeného způsobu“ ve výše uvedeném příkladu).¹⁴³

Odklon od právní jistoty a předvídatelnosti k individuální spravedlnosti Pfeiffer v případě nařízení o dědictví spatřuje jednak v upřednostnění flexibilního hraničního určovatele v podobě místa posledního obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti namísto jeho státního občanství (které by představovalo podstatně stabilnější kritérium pro určení rozhodného práva), a jednak v zakotvení únikové doložky ve smyslu čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví, jež umožňuje odchylnit se od práva rozhodného na základě obecných pravidel k právu státu, vyznačujícím se užším spojením se zůstavitelem.¹⁴⁴

Přestože Davì a Pamboukis považují možnost zůstavitele učinit, i když poměrně omezenou, volbu práva rozhodného pro dědictví jako celek ve smyslu čl. 22 nařízení o dědictví za jeden z klíčových nástrojů k dosažení právní jistoty předvídatelnosti,^{145, 146} jak bude podrobněji rozvedeno později v kap. 3.4.1., spatřuje Pfeiffer odchýlení se od právní jistoty a předvídatelnosti směrem k individuální spravedlnosti rovněž v oblasti autonomie vůle dotčených osob umožňující implicitní volbu rozhodného práva a uzavření dohody o volbě soudu příslušného k projednání dědictví,¹⁴⁷ jak bude vysvětleno později v kap. 3.4.2 a 3.4.3.

3.3. Nejasné vymezení obvyklého pobytu zůstavitele

Místo posledního obvyklého pobytu zůstavitele před jeho smrtí a jeho správné určení je nepochybně jedním ze stěžejních prvků nařízení o dědictví. Jak již bylo

---

¹⁴³ WOLFF op. cit., s. 437.

¹⁴⁴ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 568.

¹⁴⁵ DAVÌ op. cit., s. 50.

¹⁴⁶ PAMBOUKIS op. cit., s. 7.

¹⁴⁷ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 568-569.

zmíněno, na jeho určení závisí stanovení jednak rozhodného práva (čl. 21 odst. 1 nařízení o dědictví) a jednak soudu příslušného k projednání dědictví jako celku (čl. 4 nařízení o dědictví). Pro účely evropské právní úpravy dědictví s mezinárodním prvkem zvolil zákonodárce hraniční určovatel v podobě poměrně moderního konceptu obvyklého pobytu namísto tradičního kritéria státní příslušnosti mimo jiné z toho důvodu, že místo obvyklého pobytu zůstavitele v době před zahájením procesu přijímání nařízení o dědictví figurovalo jakožto hraniční určovatel v mnoha vnitrostátních úpravách mezinárodního práva soukromého napříč jednotlivými členskými státy.^{148, 149} Zákonodárce volbu hraničního určovatele založil na předpokladu, že země obvyklého pobytu zůstavitele bude velmi často zemí, se kterou je zůstavitel i dědictví nejužší spojeno, neboť se v ní obvykle nachází centrum zůstavitelova života (tj. středisko zájmů jeho rodiny a jeho společenského života) a společně s tím i podstatná část jeho majetku. Je taktéž velmi pravděpodobné, že na území centra zůstavitelova života bude pobývat většina jeho budoucích dědiců, odkazovníků a věřitelů. Jejich přítomnost ve státě soudu příslušného k projednání dědictví jako celku tak značně usnadňuje proces správy a likvidace pozůstalosti.¹⁵⁰

Koncept obvyklého pobytu není mezinárodnímu právu soukromému nikterak cizí. Jakožto hraniční určovatel se poprvé objevil v Úmluvě o právu rozhodném pro mezinárodní prodej zboží z roku 1955,¹⁵¹ uzavřené v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Posléze se stal součástí právních nástrojů EU nejprve v oblasti sociálního zabezpečení a pracovního práva a následně v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech.¹⁵²

Nařízení o dědictví neobsahuje legální definici pojmu obvyklého pobytu zůstavitele. Je tomu tak zejména za účelem poskytnutí co nejvyšší míry flexibility na straně soudu při snaze o jeho výklad.¹⁵³ V důsledku toho je tak soudu příslušnému

---

¹⁴⁸ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 op. cit., s. 5.

¹⁴⁹ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 571-572.

¹⁵⁰ DAVÍ op. cit., s. 38.

¹⁵¹ Čl. 3 Úmluvy o právu použitelném na mezinárodní prodej zboží ze dne 15. června 1955 [online] [cit. 22. 12. 2022]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20510/volume-510-I-7411-English.pdf>.

¹⁵² DRLIČKOVÁ, K. ROHOVÁ I. *Habitual Residence as a Single Connecting Factor under the Succession Regulation* [online]. In Scientific Cooperations. Scientific Cooperations Workshops on Social Sciences. Ankara: Scientific Cooperations, 2015. s. 371-381 [cit. 14. 1. 2023]. ISBN 978-605-86637-5-6. S. 375. Dostupné z: <http://ase-scoop.org/papers/IWLP-2015/9.Rohova.pdf>.

¹⁵³ ATALLAH, M. *The last Habitual residence of the deceased as the principal connecting factor in the context of the Succession regulation (650/2012)* [online]. Tallinn University of Technology: Baltic Journal of European Studies, 2015, roč. 5, č. 2, s. 130-146 [cit. 22. 1. 2023]. ISSN 2228-0588. S. 133. Dostupné z:

k projednání dědictví poskytnuta větší volnost při rozhodování o tom, kde se v každém z jednotlivých případů místo posledního obvyklého pobytu zůstavitele nachází. Jistá výkladová vodítka, ze kterých lze v rámci procesu určování místa obvyklého pobytu zůstavitele vycházet, lze nicméně nalézt v bodech 23 a 24 odůvodnění nařízení o dědictví. Bod 23 odůvodnění nařízení o dědictví orgánu vedoucímu dědické řízení ukládá, aby při určování místa obvyklého pobytu provedl celkové posouzení životních okolností zůstavitele jak v průběhu let před jeho smrtí, tak v době smrti. V souvislosti s tím je třeba zohlednit délku a pravidelnost pobytu zůstavitele na území dotyčného státu a podmínky a důvody tohoto pobytu. Je nezbytné, aby místo posledního obvyklého pobytu zůstavitele, určené na základě těchto pravidel, vykazovalo relativně úzký a trvalý vztah k dotčenému státu.¹⁵⁴ V určitých případech může být určení místa obvyklého pobytu na základě výše uvedených pravidel vzhledem ke komplexnosti projednávaného případu nadmíru obtížné. V těch případech, kdy zůstavitel v průběhu svého života odešel za prací do jiného státu, přičemž však po dobu svého pobytu v jiném státě nadále udržoval velice úzký a trvalý vztah ke státu, který opustil, připouští nařízení o dědictví, aby za místo obvyklého pobytu zůstavitele byl i nadále považován stát, se kterým zůstavitel v době své smrti udržoval takto silné vazby, tj. stát, na jehož území se nacházelo středisko zájmů jeho rodiny a společenského života. Druhý případ představují situace, kdy zůstavitel po dobu svého života střídavě pobýval na území několika různých států anebo pravidelně přemísťoval svůj život z jednoho státu do druhého, aniž by se v některém z nich trvale usadil. Za předpokladu, že byl zůstavitel státním příslušníkem jednoho z těchto států anebo se většina jeho majetku nacházela na území jednoho z těchto států, připouští nařízení o dědictví, aby za zvláštní faktor pro posouzení všech skutkových okolností konkrétního případu byly považovány rovněž státní příslušnost zůstavitele anebo umístění majetku tvořícího pozůstalost.¹⁵⁵

Obvyklý pobyt figuruje vedle nařízení o dědictví rovněž v čl. 8 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „Brusel II bis“) jakožto hraniční určovatel pro stanovení příslušnosti soudu ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti. Ve svém rozsudku ve věci

---

https://www.researchgate.net/publication/298695810_The_Last_Habitual_Residence_of_the_Deceased_as_the_Principal_Connecting_Factor_in_the_Context_of_the_Succession_Regulation_6502012.

¹⁵⁴ Bod 23 odůvodnění nařízení o dědictví.

¹⁵⁵ Bod 24 odůvodnění nařízení o dědictví.

C-523/07 A., ze dne 2. dubna 2009, stanovil SDEU konkrétní způsob jak pro účely Brusel II bis při určování místa obvyklého pobytu postupovat. Podle SDEU není možné při určování místa obvyklého pobytu přihlížet pouze k samotné fyzické přítomnosti. Zohledněna by měla být zejména doba trvání, pravidelnost, podmínky a důvody pobytu a přestěhování rodiny na území předmětného státu, státní příslušnost dítěte, místo a podmínky školní docházky, jazykové znalosti, jakož i rodinné a sociální vazby dítěte v daném státě.¹⁵⁶ Rozsudek SDEU ve věci C-523/07 A. stanoví, jaká kritéria by měla být při určování místa obvyklého pobytu zohledněna. Je nicméně na místě podotknout, že výše uvedený výklad se vztahuje konkrétně k ustanovením Brusel II bis. Život dospělého člověka je rovněž podstatně komplexnější než život dítěte, a tudíž by předmětnou judikaturu ve vztahu k nařízení o dědictví ani nebylo možné aplikovat v celém rozsahu.¹⁵⁷

Vzhledem k absenci legální definice vychází soudy při snaze o určení místa posledního obvyklého pobytu zůstavitele společně s body 23 a 24 odůvodnění nařízení o dědictví rovněž z judikatury SDEU a soudů jednotlivých členských států,¹⁵⁸ v důsledku čehož mohou napříč členskými státy vznikat zcela odlišné způsoby interpretace tohoto pojmu.¹⁵⁹ Existuje menšinový názor, podle kterého je absence legální definice pojmu obvyklého pobytu zůstavitele v nařízení o dědictví vítaným prvkem, neboť nelze konstruovat definici dostatečně širokou na to, aby pod ni v praxi bylo reálně subsumovat obrovské množství proměnných vyskytujících se u každého z jednotlivých případů. Jakýkoli pokus o takovouto definici by se tak nutně shledal s nedostatky a mezerami doprovázenými výkladovými obtížemi, které by ve výsledku pouze přispívaly k právní

---

¹⁵⁶ Bod 44 rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 2009 ve věci C-523/07 A., Sb. rozh. 2009, s. I-02805. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁵⁷ ATALLAH op. cit., s. 135.

¹⁵⁸ Pro ilustraci toho, jakým způsobem s pojmem obvyklého pobytu zůstavitele pracují české soudy lze zmínit např. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. září 2021, sp. zn. 102 Co 16/2021. V této věci se jednalo o zůstavitelku, která byla v roce 2013 pro duševní poruchu trvalého rázu bez možnosti zlepšení zbavena způsobilosti k právním úkonům, přičemž opatrovníkem jí byla ustanovena dcera žijící na Slovensku. Do roku 2012 žila zůstavitelka několik desítek let v České republice, kde pracovala, měla rodinu a zanechala veškerý majetek. Od roku 2012 žila zůstavitelka v domácnosti dcery, která jí poskytovala veškerou potřebnou péči. Krajský soud v Praze považoval za nepochybné, že pobyt zůstavitelky na Slovensku od roku 2012 až do její smrti nebyl výsledkem jejího svobodného a vědomého rozhodnutí (např. z profesních nebo ekonomických anebo rodinných důvodů), ale spíše rozhodnutím dcery, která zůstavitelku kvůli špatnému zdravotnímu stavu, kdy již nebyla schopna samostatného života a obstarávat si základní potřeby, přijala do své domácnosti, aby o ni pečovala. Zůstavitelka se tedy vědomě nerozhodla žít trvale na Slovensku a vzhledem k jejímu stavu nebylo možné říct, že by si k místu pobytu na Slovensku vytvořila úzký a trvalý vztah. V dané věci bylo zřejmé, že v době, kdy zůstavitelka byla způsobilá rozhodovat o svých záležitostech, měla nepochybně úzký a trvalý vztah k České republice, kterou tak Krajský soud v Praze označil za místo obvyklého pobytu zůstavitelky i ve smyslu nařízení o dědictví.

¹⁵⁹ ATALLAH op. cit., s. 133.

nejistotě dotčených osob a značně ztížily předvídatelnost.¹⁶⁰ Mnohem častěji se však vyskytují názory, podle kterých je nezbytné, aby definice obvyklého pobytu zůstavitele byla do nařízení o dědictví zakomponována. Podle Haytona je jednotná definice obvyklého pobytu, která by byla aplikovaná stejným způsobem napříč jednotlivými jurisdikcemi členských států, nezbytným předpokladem funkčnosti nařízení o dědictví.¹⁶¹ Podle Carrutherse a Crawforda způsobuje absence definice obvyklého pobytu značnou nejistotu a výrazně ztěžuje právní předvídatelnost.¹⁶² Pfeiffer považuje neurčitost právního pojmu obvyklého pobytu za jednu z hlavních překážek bránící dosažení cílů stanovených v nařízení o dědictví, neboť osobám, které usilují o plánování ve věci pozůstalosti, neumožňuje s jistotou předvídat, na území kterého států se bude jejich obvyklý pobyt nacházet. Je tak nezbytné, aby se SDEU ve své judikatuře zabýval jeho přesným vymezením.¹⁶³ Autor této práce souhlasí s potřebou jednotné definice a je toho názoru, že jakékoli nejasnosti či nesrovnalosti ve výkladu takto klíčového prvku nařízení o dědictví, vyvolané snahou o poskytnutí co nejširšího prostoru soudům při rozhodování ve věci dědictví s mezinárodním prvkem v jednotlivých případech, tj. v zájmu individuální spravedlnosti, jsou v praxi způsobilé vyvolávat nemalé komplikace při snaze o poskytnutí dostatečné právní jistoty a usnadňování plánování dědictví, a tedy v rozporu s jednou z hlavních zásad nařízení o dědictví. Vzhledem k tomu, že není možné, aby se zůstavitel k soudem určenému místu obvyklého pobytu v rámci dědického řízení jakkoli vyjádřil, považuje autor absenci definice obvyklého pobytu za kritickou.

3.3.1. Existence většího počtu míst obvyklého pobytu

Doposud se ve své judikatuře zabýval SDEU otázkou vymezení obvyklého pobytu zůstavitele v kontextu nařízení o dědictví pouze jednou, a to v rozsudku ve věci C-80/19 E. E. ze dne 16. července 2020,¹⁶⁴ ve kterém mimo jiné zjišťoval, zdali lze

---

¹⁶⁰ CALVO CARAVACA op. cit., s. 302.

¹⁶¹ HAYTON, D. *Determination of the Objectively Applicable Law Governing Succession to Deceaseds' Estates in DNotI, Les successions internationales dans l'UE: perspectives pour une harmonisation.* Würzburg, Deutsche's Notarinstitut, 2004, 359-370 s. ISBN: 978-3-931199-19-7. S. 365.

¹⁶² CRAWFORD, E. CARRUTHERS, J. *Written Evidence: Letter from Professor Elizabeth Crawford, Professor of International Private Law, and Dr Janeen Carruthers, Reader in Conflict of Laws, University of Glasgow* [online]. In: *The EU's Regulation on Succession: House of Lords, European Union Committee, 6th Report of Session 2009-10.* TSO: London, s. 62-66 [cit. 20. 1. 2023]. S. 65-66. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld200910/ldselect/ldecom/75/75we03.htm>.

¹⁶³ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 573.

¹⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020, ve věci C-80/19 E. E., doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

připustit existenci většího počtu míst obvyklého pobytu zůstavitele, a to na území různých členských států.

V předmětné věci uzavřela státní příslušnice Litevské republiky manželství se státním příslušníkem Spolkové republiky Německo. V souvislosti s tím změnila bydliště, aby společně se synem E. E., státním příslušníkem Litevské republiky, žila u svého manžela v Německu. Ve své závěti, sepsané v notářské kanceláři v Litevské republice, ustanovila svého syna E. E. univerzálním dědicem. Poté co matka v Německu zemřela, obrátil se E. E. na notářský úřad v Litevské republice, na jejímž území se nacházela nemovitost registrovaná na jméno matky, a to za účelem zahájení dědického řízení a vydání dědického osvědčení. Vystavení dědického osvědčení bylo ze strany notářského úřadu odmítnuto, a to na základě domněnky, že se místo obvyklého pobytu matky nacházelo na území Německa.

SDEU nejprve zkoumal, zdali lze danou věc, tj. případ zůstavitele, státního příslušníka jednoho členského státu, který měl ke dni smrti obvyklý pobyt na území jiného členského státu, avšak nepřerušil své vazby k prvnímu z těchto členských států, vůbec možné považovat za dědictví s mezinárodním prvkem ve smyslu nařízení o dědictví. Při odpovědi na tuto otázku odkázal SDEU na svou dřívější judikaturu, na základě které má dědictví přeshraniční dopady, je-li tvořeno majetkem nacházejícím se na území několika členských států.^{165, 166}

Následnou předběžnou otázkou byl SDEU dotázán, zdali je nezbytné čl. 4 nebo jiná ustanovení nařízení o dědictví vykládat tak, že je možná existence pouze jednoho místa obvyklého pobytu zůstavitele, a to na území pouze jednoho členského státu. Výklad nařízení o dědictví, který by připouštěl existenci většího počtu míst obvyklého pobytu zůstavitele nacházejících se na území několika členských států, považuje SDEU za neslučitelný s cíli nařízení o dědictví. Vzhledem ke skutečnosti, že obvyklý pobyt představuje kritérium pro určení jak rozhodného práva, tak příslušnosti soudu k rozhodování o dědictví jako celku, vedl by takovýto výklad k nežádoucímu štěpení dědictví, což by podle stanoviska generálního advokáta Camposa Sánchez-Bordony představovalo oslabení právní jistoty a předvídatelnosti a způsobovalo riziko vydání

---

¹⁶⁵ K srov. např. bod. 32 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. června 2018, věc C-20/17 Oberle, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁶⁶ Bod 43 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020, věc C-80/19 E. E., doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

protichůdných rozhodnutí v rámci většího počtu dědických řízení.^{167, 168} Oproti výše uvedenému se vymezují Pazdan a Zachariasiewicz,¹⁶⁹ kteří stanovisko generálního advokáta a SDEU do určité míry rozporují. Pazdan a Zachariasiewicz jsou toho názoru, že zohlednění existence dvou a více míst obvyklého pobytu zůstavitele, z nichž by pro účely určení soudní příslušnosti a rozhodného práva bylo na základě dodatečného zvláštního kritéria vybráno jedno jediné, by ve výjimečných případech,¹⁷⁰ bylo způsobilé napomoci dosažení vyšší míry právní jistoty a předvídatelnosti. Pokud by v procesu určování místa obvyklého pobytu zůstavitele mělo docházet k automatickému upřednostnění jednoho potenciálního místa na úkor ostatních, vykazujících takřka totožně úzkou vazbu k zůstaviteli, představovalo by toto podle Pazdana a Zachariasiewiczeho významný zásah do právní jistoty a předvídatelnosti, neboť v takovýchto případech nelze předvídat, který soud (za použití kterého práva) by byl v předmětné věci příslušný k vydání rozhodnutí.¹⁷¹ Za vhodné dodatečné kritérium pro určení jednoho jediného místa posledního obvyklého pobytu je ze strany výše uvedených autorů považováno tzv. aktivační místo obvyklého pobytu (angl. *activating place of habitual residence*), kterým by bylo místo, kde zůstavitel žil v době své smrti.¹⁷² Autor považuje zavedení dodatečného kritéria pro výběr z většího množství potenciálních míst obvyklého pobytu zůstavitele představené Pazdanem a Zachariasiewiczem za zajímavé řešení. V porovnání s výše uvedeným nicméně nadále považuje začlenění legální definice obvyklého pobytu, která by umožnila určení jediného místa obvyklého pobytu vykazujícího nejsilnější vazbu na zůstavitele, do nařízení o dědictví za jednodušší a vhodnější řešení.

---

¹⁶⁷ Bod 41 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020, věc C-80/19 E. E.

¹⁶⁸ Bod 42 stanoviska generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bondony předneseného dne 26. března 2020, věc C-80/19, doposud nepublikováno ve Sb. rozh. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 5. 1. 2023]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁶⁹ PAZDAN, M., ZACHARIASIEWICZ, M. *The EU Succession Regulation: Achievements, Ambiguities, and Challenges for the Future* [online]. *Journal of Private International Law*, 2021, Vol. 17, No. 1, s. 74-113 [cit. 22. 1. 2023]. ISSN: 1744-1048. S. 84. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17441048.2021.1911383>.

¹⁷⁰ Pazdan a Zachariasiewicz příkladem uvádí staršího člověka, který za samostatná, na sobě nezávislá centra svého života považuje své děti, které žijí na území dvou a více různých států nebo zámožné podnikatele, politiky či celebrity, jejichž centrum života lze vzhledem k jejich aktivnímu životnímu stylu nalézt v několika různých zemích, přičemž tyto osoby nabyly v každém z jednotlivých států státní občanství.

¹⁷¹ PAZDAN, ZACHARIASIEWICZ op. cit., s. 84-85.

¹⁷² PAZDAN, ZACHARIASIEWICZ op. cit., s. 87. Pro ilustraci výše zmíněného autoři uvádí následující příklad: A vykazující stejné úzké vazby na stát X i Y (tj. A po určitou část roku pobýval v X i Y) zemřel v době svého pobytu ve státě X. V takovém případě by na základě kritéria aktivačního místa obvyklého pobytu měla příslušnost v dědických věcech připadnout soudům státu X, které by aplikovaly své vlastní právo. Skutečné místo úmrtí se však nemusí nutně nacházet ve státě X. Pokud by A náhodně zemřel ve třetím státě Z, byly by i nadále soudy státu X aplikující své vlastní právo příslušné k projednání dědictví jako celku.

V předmětném rozsudku SDEU dále stanovil hierarchii výkladových vodítek uvedených v bodech 23 a 24 odůvodnění. Ta mají být aplikována v tom pořadí, v jakém jsou za sebou uvedena v předmětných bodech. SDEU rovněž podotýká, že v každém z jednotlivých případů je žádoucí celkové posouzení okolností v rámci jednoho členského státu.¹⁷³ Přestože rozsudek ve věci E. E. nově stanoví v jakém pořadí má soud projednávající dědictví aplikovat kritéria obsažená v bodech 23 a 24, absence konkrétní definice pojmu obvyklého pobytu pro účely nařízení o dědictví i po 7 letech účinnosti nařízení o dědictví nadále přetrvává.

3.4. Autonomie vůle stran v evropském dědickém právu

Již několik desítek let usiluje EU o tzv. „europeizaci“ pravidel mezinárodního práva soukromého na nadnárodní úrovni. Během této doby došlo k přijetí unifikovaných právních předpisů jak v oblasti dědictví, tak např. v oblasti manželských poměrů,¹⁷⁴ rodičovské zodpovědnosti¹⁷⁵ a výživného,¹⁷⁶ v rámci kterých docházelo k postupnému začleňování nástrojů, jejichž účelem je napomoci k dosažení již zmíněného Prostoru svobody, bezpečnosti a práva vyhlášeného Amsterodamskou smlouvou. Jedním z těchto nástrojů se stala postupně se rozšiřující autonomie vůle stran.¹⁷⁷ Ta v případě dědictví s mezinárodním prvkem spočívá jednak v možnosti dotčených stran uzavřít dohodu o volbě soudu ve smyslu čl. 5 nařízení o dědictví a jednak v možnosti volby rozhodného práva, kterým se dědictví bude řídit jako celek ve smyslu čl. 22 nařízení o dědictví, ze strany zůstavitele.

---

¹⁷³ Body 37-39 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020, věc C-80/19 E. E.

¹⁷⁴ Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁷⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁷⁶ Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností [online]. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>.

¹⁷⁷ GRAY, J. *Party Autonomy in EU Private International Law: Choice of Court and Choice of Law in Family Matters and Succession* [online]. Intersentia, 2021. 352 s. [cit. 25. 1. 2023]. ISBN 1780689748. S. 3. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/party-autonomy-in-eu-private-international-law/0E37B966401D3E734002338276E30CED>.

3.4.1. Aktivní volba rozhodného práva

Článek 22 nařízení o dědictví umožňuje zůstaviteli učinit volbu práva, kterým se dědictví jako celek bude řídit. Aktivní volba rozhodného práva představuje pro zůstavitele vhodný způsob řešení situací, kdy jeho vztah ke státu, jehož je státním příslušníkem, vykazuje výrazně silnější vazbu než jeho vztah ke státu, na jehož území se nachází místo jeho obvyklého pobytu. Takovýto případ se týká zejména osob, které velmi často mění místo svého pobytu napříč několika různými státy, anebo osob, u kterých, byť došlo k přemístění místa jejich bydliště na území jiného státu, nadále přetrvávají psychologické i emocionální vazby na stát, jehož jsou státními příslušníky. Státní příslušnost představuje oproti obvyklému pobytu zůstavitele výrazně stabilnější kritérium. Státní občanství zůstavitele lze rovněž na rozdíl od místa jeho posledního obvyklého pobytu zjistit podstatně snadněji, a to pouhým nahlédnutím do příslušných dokladů.¹⁷⁸ Podle autora lze předpokládat, že zůstavitel, jehož vztah ke státu jeho státní příslušnosti vykazuje významně užší vazbu, bude většinou seznámen s alespoň základními principy právní úpravy tohoto státu. Takováto znalost výrazně napomáhá právní jistotě a předvídatelnosti ze strany zůstavitele při snaze o plánování pozůstalosti. Volba rozhodného práva rovněž vylučuje, aby soud aplikoval únikovou doložku ve smyslu čl. 21 odst. 2 a zpětný a další odkaz ve smyslu čl. 34 nařízení o dědictví, čímž lze rovněž dosáhnout výší míry právní jistoty.¹⁷⁹

Možnost učinit volbu rozhodného práva představuje pro zůstavitele vhodný způsob, jak při plánování dědictví překonat nejistotu ohledně místa, které soud v budoucnu určí za jeho poslední obvyklý pobyt. Nařízení o dědictví umožňuje, aby zůstavitel po dobu svého života jednou učiněnou volbu rozhodného práva změnil či odvolal. Prostřednictvím změny či odvolání volby tak lze pružně reagovat na případné změny v hmotněprávní úpravě dědických poměrů.^{180, 181}

Nařízení o dědictví umožňuje učinit i volbu práva státu, jehož zůstavitel není v době uskutečnění volby státním příslušníkem. Podmínkou nicméně je, že zůstavitel do okamžiku své smrti státní příslušnost státu zvoleného práva nabude. V případě, kdy se však zůstaviteli nepodaří do konce života státní příslušnost státu zvoleného práva nabýt, představuje tato volba výrazné oslabení jeho právní jistoty. Vhodná nicméně může být

---

¹⁷⁸ DAVÍ op. cit., s. 50.

¹⁷⁹ Čl. 21 odst. 1, čl. 34 odst. 2 nařízení o dědictví.

¹⁸⁰ Např. tehdy, pokud by z pohledu zůstavitele zvolené právo po novelizaci nadále nepředstavovalo vhodnou právní úpravu pro vypořádání dědictví.

¹⁸¹ VIARENGO op. cit., s. 139.

v těch případech, kdy se budoucí nabytí státní příslušnosti zůstavitelem jeví téměř jisté.^{182, 183}

Možnost učinit volbu práva států, jejichž je zůstavitel státním příslušníkem (anebo se jím do konce svého života stane) v případě vícečetné státní příslušnosti zůstavitele rovněž umožňuje aktivní volbu takového souboru pravidel, na základě kterého bude o pozůstalosti rozhodováno pro zůstavitele tím nejvhodnějším způsobem s ohledem na konkrétní hmotněprávní úpravu. Aktivní volba práva tak významně podporuje mobilitu občanů, když umožňuje vyhnout se aplikaci pravidel právního řádu státu, na jehož území se bude nacházet místo obvyklého pobytu zůstavitele.¹⁸⁴ S tímto je nicméně spojeno riziko, že zůstavitel úmyslně zvolí jako rozhodné takové právo, které na rozdíl od práva, které by bylo jako rozhodné určeno na základě kritéria místa obvyklého pobytu zůstavitele (tj. práva, které by bylo aplikováno v případě absence volby ze strany zůstavitele), ohrozí osoby blízké zůstaviteli chráněné prostřednictvím tzv. povinných dědických práv.¹⁸⁵ Charakteristická jsou zejména pro státy kontinentální Evropy a Skotska a zůstavitele určitým způsobem omezují při nakládání se svým majetkem *mortis causa*.^{186, 187} Z návrhu nařízení o dědictví je zřejmé, že jeho hlavním cílem je zaručit, že tyto mechanismy budou dodržovány.¹⁸⁸ V případě právní úpravy volby rozhodného práva tak bylo nezbytné nalézt kompromis mezi výhodami, které možnost učinit volbu rozhodného práva přináší (jako jsou posílení právní jistoty a zjednodušení plánování dědictví) na jedné straně a ochranou oprávněných zájmů osob blízkých zesnulého, zejména tedy manžela (manželky) a dětí na straně druhé. Tento kompromis je představován omezením volby rozhodného práva.^{189, 190} Pazdan a Zachariasiewicz považují omezení volby rozhodného práva za mylný krok. Podle nich by měla být

---

¹⁸² Tamtéž. VIARENGO op. cit., s. 139.

¹⁸³ Např. tehdy, kdy ze strany zůstavitele došlo k podání žádosti o udělení státního občanství a ke splnění zákonem předepsaných podmínek pro jeho udělení.

¹⁸⁴ DAVÍ op. cit., s. 51.

¹⁸⁵ V české právní úpravě jsou povinná dědická práva představována jednak povinným dílem náležejícím nepominutelnému dědici z pozůstalosti ve smyslu § 1642 an. a právy některých osob na zaopatření ve smyslu § 1665 an. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 1. 3. 2023].

¹⁸⁶ VIARENGO op. cit., s. 145.

¹⁸⁷ Např. § 479 zák. č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (SK) [online] [cit. 1. 3. 2023], dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1964/40/>, anebo § 1665 občanského zákoníku.

¹⁸⁸ To ostatně vyplývá i z bodu 38 odůvodnění nařízení o dědictví, který stanoví, že jedním z jeho hlavních účelů je umožnit občanům předem uspořádat jejich dědictví pomocí volby rozhodného práva, přičemž tato je omezena na právo státu, jehož jsou občané státními příslušníky, neboť je nezbytné aby byla zajištěna vazba mezi zůstavitelem a zvoleným právem a zamezeno úmyslné volbě takového práva, která by zmařila legitimní očekávání osob s právem na povinný podíl.

¹⁸⁹ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 op. cit., s. 6.

¹⁹⁰ VIARENGO op. cit., s. 145.

autonomie vůle zůstavitele rozšířena o možnost volby práva státu, na jehož území se nachází místo jeho obvyklého pobytu k okamžiku uskutečnění volby. Rozšíření autonomie vůle zůstavitele by výrazně přispělo k výše uvedenému riziku. Zůstaviteli by tak v případě cíleného přemístění místa svého obvyklého pobytu bylo umožněno zvolit jako rozhodné právo poskytující mu větší volnost při nakládání se svým majetkem. Jakožto obraný mechanismus by však v takových případech mohla posloužit doktrína *fraud a la loi*.¹⁹¹ Na základě doktríny *fraud a la loi* by k takto záměrně vytvořené skutečnosti nebylo ze strany soudu přihlíženo a při určení rozhodného práva by bylo dále postupováno tak, jako by tato skutečnost neexistovala, tj. aplikováno by bylo právo, které by se použilo jako rozhodné v případě, že by volba práva na základě místa obvyklého pobytu zůstavitele nebyla učiněna.^{192, 193} Samotný bod 26 odůvodnění nařízení o dědictví aplikaci mechanismů určených pro řešení obcházení zákona připouští. S výše uvedeným souhlasí i Viarengo, která však na doktrínu *fraude a la loi* poukazuje jako na čistě teoretický nástroj pro zcela výjimečné případy. Nařízení o dědictví totiž nevyžaduje, aby mezi zůstavitelem a státem, jehož státní příslušnost nabyt, existovalo jakékoli spojení a už vůbec ne spojení úzké. Fraudulózní úmysl zůstavitele by v tomto případě mohlo být velmi obtížné prokázat. Za další z možných způsobů obrany ve výjimečných případech Viarengo považuje výhradu veřejného pořádku ve smyslu čl. 35 nařízení o dědictví. Ta by mohla najít uplatnění např. tehdy, kdy by aplikace zvoleného práva byla v rozporu se základními hodnotami jako je zásada nediskriminace (např. v případech volby islámského práva, které mezi dědici činí rozdíly na základě pohlaví).¹⁹⁴

3.4.2. Implicitní volba rozhodného práva

Nařízení o dědictví v čl. 22 odst. 2 připouští, aby ze strany zůstavitele byla učiněna implicitní volba rozhodného práva. Je tedy přípustné, aby volba rozhodného práva pouze vyplývala z ustanovení pořízení pro případ smrti zůstavitele, aniž by byla učiněna výslovně. Za implicitní volbu v pořízení pro případ smrti může být považován například odkaz zůstavitele na konkrétní ustanovení práva státu, jehož byl v předmětné době

---

¹⁹¹ PAZDAN, M., ZACHARIASIEWICZ op. cit., s. 91.

¹⁹² PAUKNEROVÁ, M. in KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. 430 s. ISBN 978-80-7239-321-3. S. 172.

¹⁹³ Je nicméně na místě podotknout, že takovéto riziko existuje i v případě možnosti volby rozhodného práva na základě státní příslušnosti. Zůstavitel by jednoduše mohl zvolit právo státu, jehož státní příslušnost lze nabýt velice lehce.

¹⁹⁴ VIARENGO op. cit., s. 149.

státním příslušníkem, anebo skutečnost, že takové právo zmínil jakýmkoli jiným způsobem.¹⁹⁵ Samotné posouzení, zdali v konkrétním případě došlo v rámci pořízení pro případ smrti k implicitní volbě rozhodného práva, přísluší pouze soudu v rámci dědictvého řízení probíhajícího po smrti zůstavitele. Takovéto posouzení může vzhledem ke specifickým okolnostem konkrétního případu vycházet z odlišných dopředu stěžejí předvídatelných faktorů. V důsledku toho tak nelze s dostatečnou jistotou říct, k jakému závěru soud při posuzování dospěje. Na ustanovení čl. 22 odst. 2 nařízení o dědictví připouštějící implicitní volbu rozhodného práva je tak nezbytné nahlížet jako na takové, které oslabuje právní jistotu a předvídatelnost při plánování dědictví. Podle Pfeiffer je vhodným řešením, jak se vyhnout nejistotě pramenící z předmětného ustanovení, jednak uskutečnění aktivní volby rozhodného práva v pořízení pro případ smrti způsobem dostatečně určitým na to, aby o ní nebylo důvodné pochybovat, anebo tehdy, kdy zůstavitel souhlasí s aplikací práva místa svého posledního obvyklého pobytu, uvedením v pořízení pro případ smrti, že ze strany zůstavitele k žádné implicitní volbě rozhodného práva nedošlo.¹⁹⁶

Stamatiadis nachází v připuštění implicitní volby rozhodného práva přínos pro ty zůstavitele, kteří v důsledku nedostatečných právních znalostí nemuseli být v době učinění pořízení pro případ smrti seznámeni s možností uskutečnit volbu rozhodného práva, neboť do té doby považovali za zřejmé, že pořízení pro případ smrti dědictví automaticky podřídí právu státu zůstavitelovy státní příslušnosti.¹⁹⁷

Autor je toho názoru, že možnost soudu shledat implicitní volbu rozhodného práva v pořízení pro případ smrti přispívá k nadměru extenzivnímu výkladu projevu vůle zůstavitele. Široký prostor soudu pro posouzení, zdali v konkrétním případě byla učiněna implicitní volba rozhodného práva má v praxi potenciál napomáhat ke vzniku situací, kdy soud určí rozhodné právo na základě pouhého nedopatření zůstavitele učiněného v pořízení pro případ smrti. Pakliže zůstavitel předpokládal aplikaci práva místa obvyklého pobytu, přičemž z tohoto důvodu neučinil v pořízení pro případ smrti aktivní volbu rozhodného práva, mohl by takovýmto nedopatřením (např. neúmyslným poukázáním na ustanovení právního řádu jiného státu) navést soud projednávající dědictví k aplikaci odlišného práva. Autor se dále ztotožňuje s výše uvedeným názorem

---

¹⁹⁵ Bod 39 odůvodnění nařízení o dědictví.

¹⁹⁶ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 579.

¹⁹⁷ STAMATIADIS op. cit., s. 231.

a za nejvhodnější řešení považuje dodatečnou aktivitu ze strany zůstavitele v podobě explicitního prohlášení ohledně volby rozhodného práva v pořizení pro případ smrti.

Možnost aktivní volby rozhodného práva ze strany zůstavitele je zajisté vítaným krokem vstříc posílení právní jistoty a předvídatelnosti v oblasti dědictví s mezinárodním prvkem. Na druhou stranu je právní jistota a předvídatelnost nabourávána připuštěním implicitní volby rozhodného práva, a to s ohledem na skutečnost, že nelze dopředu předvídat, jaké všechny faktory soud v konkrétním případě při rozhodování, zdali k implicitní volbě rozhodného práva došlo, zváží.

3.4.3. Volba soudu

Článek 5 nařízení o dědictví umožňuje dotčeným stranám uzavřít dohodu o volbě soudu členského státu, jehož právo zůstavitel zvolil jako rozhodné. Podmínkou je, že zvolené právo je právem členského státu. Dotčená strana ve smyslu čl. 5 není v ustanoveních nařízení o dědictví dále specifikována, není tak zcela zřejmé, jak široký okruh osob lze pod tento pojem podřadit. Vzhledem k tomu, že k uzavření prorogační dohody je vyžadován souhlas všech dotčených stran, může být tato skutečnost problematická zejména tehdy, kdy by za dotčenou stranu měl být považován každý z jednotlivých dědiců, neboť je možné, že v okamžiku uzavírání prorogační dohody není celkový počet dědiců ještě znám.¹⁹⁸

Volba soudu je umožněna pouze dotčeným stranám a nikoli zůstaviteli. Zůstaviteli tak není poskytnuta téměř žádná jistota ohledně toho, který soud bude příslušný k projednání dědictví. Jedinou možností tak zůstává zavázání dědiců k uzavření dohody o volbě soudu v pořizení pro případ smrti. Nicméně ani takovéto řešení neposkytuje zůstaviteli ohledně soudu příslušného k projednání dědictví dostatečnou právní jistotu vzhledem k tomu, že pojem dotčené strany může zahrnovat i osoby odlišné od dědiců.¹⁹⁹ Lehmann jako řešení navrhuje začlenění ustanovení, které by v případě uskutečnění volby rozhodného práva automaticky přesunulo mezinárodní příslušnost k soudům státu rozhodného práva.²⁰⁰

---

¹⁹⁸ HESS, B. in DUTTA, A., HERRLER, S. *Die Europäische Erbrechtsverordnung*. Mnichov, C. H. Beck, 2014, 271 s. ISBN: 978-3-406-66284-3. S. 132.

¹⁹⁹ PFEIFFER 2016 op. cit., s. 581.

²⁰⁰ LEHMANN, D. *Die EU-Erbrechtsverordnung zur Abwicklung grenzüberschreitender Nachlässe* [online]. C.H.Beck. *Deutsches Steuerrecht*, 41/2012, s. 2085-2089 [cit. 2. 2. 2023]. ISSN 0949-7676. S. 2089. Dostupné z: <https://rsw.beck.de/zeitschriften/dstr>.

Nejasné vymezení pojmu dotčené strany ohrožuje účinky uzavřené prorogační dohody²⁰¹ a tím oslabuje právní jistotu těchto osob. V souvislosti s tím tak není ohledně skutečnosti, který soud bude k projednání dědictví příslušný poskytnuta právní jistota ani zůstaviteli. Prostřednictvím aktivní volby rozhodného práva lze nicméně docílit toho, že, ať už jakýkoli, bude soud jako rozhodné aplikovat zůstavitelem předvídané právo. Z tohoto důvodu dle autora nepředstavuje čl. 5 nařízení o dědictví ze strany zůstavitele významnější riziko pro plánování dědictví.

3.5. Úniková doložka

Článek 21 odst. 2 nařízení o dědictví soudu umožňuje, aby vzal v potaz veškeré skutkové okolnosti konkrétního případu a adekvátně na ně reagoval zvolením rozhodného práva odlišného od práva místa obvyklého pobytu zůstavitele, a to na základě zjištěného zjevně užšího spojení zůstavitele ke státu odlišnému. Úniková doložka je tak koncipována jako vysoce flexibilní prvek nařízení o dědictví, který na první pohled napomáhá k dosažení individuální spravedlnosti. Jakkoli úniková doložka svědčí individuální spravedlnosti v konkrétních případech dědictví s mezinárodním prvkem, činí tak nicméně na úkor právní jistoty a předvídatelnosti zůstavitele v těch případech, kdy neučiní volbu rozhodného práva.

Začlenění únikové doložky mezi ustanovení nařízení o dědictví je ze strany mnohých považováno za nadbytečné.²⁰² S tímto názorem autor souhlasí. Z ustanovení čl. 21 nařízení o dědictví je zřejmé, že k aplikaci únikové doložky může soud přistoupit až poté, co určí místo posledního obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti. S ohledem na skutečnost, že předmětem stanovení místa obvyklého pobytu zůstavitele je celkové posouzení životních okolností zůstavitele v průběhu let před jeho smrtí i v době smrti, přičemž mají být brány v potaz všechny relevantní prvky faktické povahy ve smyslu bodu 23 odůvodnění nařízení o dědictví, nelze si představit, jakým způsobem by prostřednictvím aplikace únikové doložky mohlo být nalezeno zjevně užší spojení, než to

---

²⁰¹ Čl. 9 odst. 2 nařízení o dědictví stanoví, že pokud je stranami řízení, které nejsou stranami dohody, namítána nepřislusnost soudu, ke kterému byla ve smyslu čl. 5 přenesena příslusnost, uvedený soud prohlásí, že není příslušný a příslušným tak bude soud podle čl. 4 anebo čl. 10 nařízení o dědictví. Pakliže by bylo nutné pojem dotčené strany vykládat extenzivně, tj. zařadit pod něj každého potenciálního dědice, mohl by dědic, jehož totožnost bude zjištěna až po zahájení dědického řízení, tj. uzavření prorogační dohody, způsobit její neplatnost ve smyslu čl. 9 odst. 2 nařízení o dědictví.

²⁰² Pro srov. např. KINDLER op. cit., s. 109-110; CALVO CARAVACA op. cit., s. 319; PFEIFFER 2016 op. cit., s. 576.

vyplývající z místa posledního obvyklého pobytu zůstavitele, a tím dosaženo ještě vyšší míry individuální spravedlnosti.²⁰³

Úniková doložka v kontextu nařízení o dědictví představuje zbytečný zásah do právní jistoty a předvídatelnosti.²⁰⁴ Článek 21 odst. 2 nařízení o dědictví způsobuje reálné riziko, že soud příslušný k projednání dědictví jako celku bude při rozhodování o dědictví aplikovat právo odlišné od práva, které by dotčené strany, včetně zůstavitele, očekávaly. Z toho důvodu Greeske navrhuje, aby byl čl. 21 odst. 2 z nařízení o dědictví vyňat.²⁰⁵ Pauknerová považuje za nesporný přínos únikových doložek v mezinárodním právu soukromém umožnění flexibilního rozhodování za přihlídnutí ke všem specifikům konkrétního případu. Vzhledem ke skutečnosti, že je jejich aplikace ponechána pouze rozhodujícímu orgánu, přičemž způsob, jakým tento orgán v daném případě rozhodne, nelze předem bezpečně odhadnout, však únikové doložky taktéž považuje za určité nebezpečí pro právní jistotu a předvídatelnost.²⁰⁶ Rovněž podle Pfeiffer je na místě ustanovení čl. 21 odst. 2 z nařízení o dědictví odstranit, neboť v případech, kdy zůstavitel nečinil aktivní volbu rozhodného práva dochází ke značnému oslabení jeho právní jistoty a předvídatelnosti.²⁰⁷

S výše uvedenými názory se autor ztotožňuje. Vzhledem k výraznému nepoměru mezi přínosem začlenění únikové doložky mezi ustanovení nařízení o dědictví a jeho negativními dopady, považuje vyřazení únikové doložky z nařízení o dědictví za nezbytný krok.

---

²⁰³ KINDLER op. cit., s. 110.

²⁰⁴ DAVÍ op. cit., s. 48.

²⁰⁵ GREESKE, M. *Die Kollisionsnormen der Neuen EU-Erbrechtsverordnung*. Peter Lang Ltd. International Academic Publishers, 2014. 256 s. ISBN 3631647395. S. 150.

²⁰⁶ PAUKNEROVÁ 2016 op. cit., s. 17.

²⁰⁷ PFEIFFER 2016 op. cit. 576.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, do jaké míry poskytuje nařízení o dědictví osobám usilujícím o plánování svého dědictví jistotu, že o pozůstalosti bude po jejich smrti rozhodováno jimi předvídaným způsobem. V souvislosti s tím autor této práce analyzoval nedostatky, se kterými se právní úprava ve výše uvedeném kontextu potýká a rozebíral možné způsoby jejich řešení. Na základě poznatků z předchozích kapitol lze dle autora dojít k závěru, že nařízení o dědictví obsahuje takovou právní úpravu, která zůstaviteli za předpokladu jeho aktivní součinnosti umožňuje naplánovat své dědictví takovým způsobem, že nelze mít důvodné obavy o tom, jak bude o pozůstalosti po jeho smrti rozhodováno.

Právní jistota a předvídatelnost účinků právní úpravy, ať už z pohledu zůstavitele usilujícího o plánování ve věci vlastní pozůstalosti, tak z pohledu dědiců, odkazovníků i dalších osob zůstaviteli blízkých, představuje jeden z klíčových principů nařízení o dědictví. V kontextu evropského dědického práva se tento princip nicméně dostává do přímého konfliktu se snahou o dosažení alespoň určité míry individuální spravedlnosti v jednotlivých případech. To lze spatřovat například v absenci legální definice pojmu obvyklého pobytu zůstavitele, anebo v začlenění únikové doložky mezi ustanovení nařízení o dědictví. Při snaze o dosažení cílů stanovených v nařízení o dědictví je tak mnohdy nezbytné nacházet kompromis. V důsledku toho tak nařízení o dědictví v určitých oblastech trpí nedostatky a interpretačními potížemi. Je nepochybné, že nařízení o dědictví prostřednictvím svých ustanovení usiluje o to, aby dotčeným osobám byly poskytnuty dostatečné záruky. Napříč ustanoveními nařízení o dědictví lze nicméně nalézt i taková, která na celkové právní jistotě a předvídatelnosti výše zmíněných osob v případě jejich nedostatečné znalosti právní úpravy či neopatrnosti a contrario ubírají.

Možnost zůstavitele učinit omezenou aktivní volbu rozhodného práva představuje podle autora stěžejní nástroj k usnadnění plánování ve věci vlastní pozůstalosti. S ohledem na skutečnost, že kritérium státní příslušnosti představuje oproti obvyklému pobytu zůstavitele výrazně stabilnější a snáze zjistitelný hraniční určovatel, je prostřednictvím volby rozhodného práva aktivnímu zůstaviteli umožněno se s naprostou jistotou spolehnout, že o pozůstalosti bude po jeho smrti rozhodováno jím předvídaným způsobem. Vzhledem k tomu, že nařízení o dědictví ze strany zůstavitele připouští rovněž implicitní volbu rozhodného práva je nicméně důležité, aby aktivní volba rozhodného práva byla zůstavitelem v pořízení pro případ smrti učiněna výslovně tak, aby o ní nebylo z pohledu soudu jakýchkoli pochyb. V opačném případě se zůstavitel vystavuje riziku, že

soud na základě pořízení pro případ smrti určí jako rozhodné právo, jehož volbu zůstavitel nezamýšlel. Uskutečnění volby rozhodného práva dále zabraňuje soudu příslušnému k projednání dědictví aplikovat únikovou doložku. Neučiní-li tak zůstavitel aktivní volbu rozhodného práva, vystavuje se riziku její aplikace.

Nedostatky právní úpravy evropského dědického práva autor spatřuje jak v existenci únikové doložky, tak v nejasném vymezení pojmu dotčených stran v ustanovení čl. 5 nařízení o dědictví připouštějícím uzavření dohody o volbě soudu příslušného k projednání dědictví jako celku. Dohoda o volbě soudu představuje pro dotčené strany vhodný způsob jak v jistých případech nastolit jednotu sudiště a rozhodného práva. Vzhledem k tomu, že z ustanovení nařízení o dědictví však nelze určit, které osoby lze rozumět pod pojmem dotčených stran, představuje toho ohrožení účinnosti takovéto dohody.

Za největší úskalí nařízení o dědictví autor považuje absenci legální definice pojmu obvyklého pobytu zůstavitele. Jediné východisko soudů při určování obvyklého pobytu zůstavitele představují body 23 a 24 odůvodnění nařízení o dědictví, společně s judikaturou soudů jednotlivých členských států a SDEU. Obvyklý pobyt zůstavitele představuje klíčový prvek nařízení o dědictví. Jakékoli nejasnosti či nesrovnalosti při jeho výkladu jsou tak v praxi způsobilé vyvolávat nemalé komplikace. Z tohoto důvodu je začlenění legální definice pojmu obvyklého pobytu do nařízení o dědictví nebytné. Bylo by rovněž vhodné, aby se k pojmu obvyklého pobytu zůstavitele vyjádřil i SDEU. Ten se ve své judikatuře vymezením pojmu obvyklého pobytu doposud věnoval jen jednou, přičemž pouze stanovil pořadí aplikace výše zmíněných bodů odůvodnění nařízení o dědictví.

Nařízení o dědictví v čl. 82 ukládá Evropské komisi, aby do 18. srpna 2025 předložila Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování nařízení o dědictví. V této zprávě mají být mimo jiné předloženy případné návrhy na změny konkrétních ustanovení nařízení o dědictví, která se v praxi potýkají s problémy. V souvislosti s tímto autor navrhuje, aby prostřednictvím zprávy bylo poukázáno na zjištěné komplikace a tyto vhodným způsobem vyřešeny.

Seznam použitých zkratk

Brusel II bis	nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
členský stát	členský stát Evropské unie
EU	Evropská unie
nařízení o dědictví	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
návrh nařízení o dědictví	návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení
občan	občan Evropské unie
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění)
ZMPS	zákon o mezinárodním právu soukromém

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BARIATTI, S., VIARENGO, I., VILLATA, F. *EU Cross-Border Succession Law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022. 576 s. ISBN: 9781785365294.

CALVO CARAVACA, A.-L. *The EU Succession Regulation: A Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 916 s. ISBN: 9781107127302.

DEUTSCHES NOTARINSTITUT. *Les Successions International's dans l'UE: Perspectives pour une Harmonisation*. Würzburg: Deutsches Notarinstitut, 2004, VI. 544 s. ISBN: 9783931199197.

DUTTA, A., HERRLER, S. *Die Europäische Erbrechtsverordnung*. Mnichov: C.H. Beck, 2014. 271 s. ISBN: 9783406662843.

FERRARI, F., FERNÁNDEZ ARROYO, D. P. *Private International Law: Contemporary Challenges and Continuing Relevance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2019. 520 s. ISBN: 9781789906899.

GARB, L., WOOD, J. *International Succession*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 800 s. ISBN: 9789041107817.

GRAY, J. *Party Autonomy in EU Private International Law: Choice of Court and Choice of Law in Family Matters and Succession*. Intersentia, 2021. 352 s. ISBN: 9781780689746.

GREESKE, M. *Die Kollisionsnormen der Neuen EU-Erbrechtsverordnung*. Peter Lang Ltd. International Academic Publishers, 2014. 256 s. ISBN: 9783631647394.

HEIN, J. V., COESTER M., DUTTA, A. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. C. H. Beck, 2020, Vol. 12: Internationales Privatrecht I, Europäisches Kollisionsrecht, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 1-26). 2474 s. ISBN: 9783406726125.

KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. 430 s. ISBN: 9788072393213.

PAMBOUKIS, H. P. *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. Athény: Nomiki Bibliothiki, 2017. 741 s. ISBN: 9789605627058.

PFEIFFER, M. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 215 s. ISBN: 9788075527981.

RECHOVÁ, J., KINDLOVÁ, M., GRINC, J., PREUSS, O., ANTOŠ, M. *Státověda: Stát. Jednotlivec. Konstitucionalismus*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. 484 s. ISBN: 9788075526953.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Akční plán Rady a Komise o nejlepším způsobu provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o prostoru svobody, bezpečnosti a práva – Text přijatý Radou pro spravedlnost a vnitřní záležitosti dne 3. prosince 1998 (1999/C 19/01) [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

ANTOCI, M. G. *The Escape Clause under the Succession Regulation and Other International Issues* [online]. EU Law Training in English language: Blended and Integrated Content and Language Training for European Notaries and Judges, Fondazione Italiana del Notariato, 68 s. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://platform.europeanmoocs.eu/users/1000027081/M.A.-Antoci-escape-clause.pdf>.

ATALLAH, Max. *The last Habitual residence of the deceased as the principal connecting factor in the context of the Succession regulation (650/2012)* [online]. Tallinn University of Technology: Baltic Journal of European Studies. 2015, roč. 5, č. 2, s. 130-146 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN 2228-0588. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/298695810_The_Last_Habitual_Residence_of_the_Deceased_as_the_Principal_Connecting_Factor_in_the_Context_of_the_Succession_Regulation_6502012.

CRAWFORD, E. CARRUTHERS, J. *Written Evidence: Letter from Professor Elizabeth Crawford, Professor of International Private Law, and Dr Janeen Carruthers, Reader in Conflict of Laws, University of Glasgow* [online]. In: The EU's Regulation on Succession: House of Lords, European Union Committee, 6th Report of Session 2009-10. TSO: London, s. 62–

66 [cit. 20. 1. 2023]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld200910/ldselec/t/lducom/75/75we03.htm>.

DRLIČKOVÁ, K. ROHOVÁ I. *Habitual Residence as a Single Connecting Factor under the Succession Regulation* [online]. In Scientific Cooperations. Scientific Cooperations Workshops on Social Sciences. Ankara: Scientific Cooperations, 2015. s. 371-381 [cit. 14. 1. 2023]. ISBN 978-605-86637-5-6. Dostupné z: <http://asescoop.org/papers/IWLP-2015/9.Rohova.pdf>.

DUTTA, A. *Das neue internationale Erbrecht der Europäischen Union – Eine erste Lektüre der Erbrechtsverordnung* [online]. *Die Zeitschrift für das gesamte Familienrecht*. 2013, s. 493-502 [cit. 20. 12. 2022]. ISSN: 0044-2410. S. 15. Dostupné z: <https://www.famrz.de>.

Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: A New EU Framework To Strengthen The Rule Of Law* (COM(2014)158) [online] [cit. 10. 1. 2023]. 9 s. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014DC0158>.

Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Přílohy Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě: Nový postup EU pro posílení právního státu* (COM(2014)158 final) [online] [cit. 10. 1. 2023]. 4 s. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2014\)158&lang=cs](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2014)158&lang=cs).

Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Dědictví s mezinárodním prvkem: příručka pro občany: jak pravidla EU zjednodušují mezinárodní dědictví* [online]. Publications Office, 2018. 42 s. [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2838/620619>.

Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, Evropská komise. *Freedom to move and live in Europe: A guide to your rights as an EU citizen* [online]. Publications Office, 2013. 40 s. [cit. 25. 11. 2022]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2838/48922>.

Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii 25/C53/01 ze dne 3. března 2005 [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

KRAMAR, S. A., VUČKO, K. *A Guide to the Implementation of the Succession Regulation (EU) No. 650/2012* [online]. Croatian Law Centre, 2020, 95 s. [cit. 14. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.notariesofeurope.eu/wp-content/uploads/2020/07/Guide-to-Succession-Regulation.pdf>.

LEHMANN, D. *Die EU-Erbrechtsverordnung zur Abwicklung grenzüberschreitender Nachlässe* [online]. *C.H.Beck. Deutsches Steuerrecht*, 41/2012, s. 2085-2089 [cit. 2. 2. 2023]. ISSN 0949-7676. Dostupné z: <https://rsw.beck.de/zeitschriften/dstr>.

PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročí římských smluv* [online]. *Právník*. 2017, roč. 156, č. 3, s. 179-191 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN: 02316625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/3/1.Pauknerová_3_2017.pdf.

PAUKNEROVÁ, M. *Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy* [online]. *Právník*. 2016, roč. 155, č. 1, s. 12-28 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN: 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2016/1/2.Pauknerová_1_2016.pdf.

PAZDAN, M., ZACHARIASIEWICZ, M. *The EU Succession Regulation: Achievements, Ambiguities, and Challenges for the Future* [online]. *Journal of Private International Law*, 2021, Vol. 17, No. 1, s. 74-113 [cit. 22. 1. 2023]. ISSN: 1744-1048. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17441048.2021.1911383>.

PFEIFFER, M. *Legal Certainty and Predictability in International Succession Law*. [online] *Journal of Private International Law*, 2016, Vol. 12, No. 3, s. 566-586 [cit. 6. 1. 2023]. ISSN: 17441048. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441048.2016.1261848>.

Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/dvo-ustranne-smlouvy>.

Příloha Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě (COM(2014) 158 final): *Nový postup EU pro posílení právního státu* [online]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2014\)158&lang=cs](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2014)158&lang=cs).

WILKE, F. M. *Das Internationale Erbrecht nach der EU-Erbrechtsverordnung* [online]. *Recht der Internationalen Wirtschaft*. 2012, č. 9, s. 601-609 [cit. 22. 11. 2022]. ISSN: 0340-7926. Dostupné z: https://www.ruw.de/suche/riw/Da-internationala-Erbrec-na-de-neu-EU-Erbrechtsveror-fa85773b1acc9df640c673e5d66efbb5/?OK=1&i_year=2012&crefresh=1.

WOLFF, L. *Flexible Choice-of-law Rules: Panagea Or Oxymoron?* [online]. *Journal of Private International Law*, 2014, Vol. 10, No. 3, s. 431-459 [cit. 6. 1. 2023]. ISSN: 1744-1048. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5235/17441048.10.3.431?journalCode=rpil20>.

Zelená kniha: Dědictví a závěti [KOM (2005) 65 final] ze dne 1. března 2005 [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 28. 12. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/succession-and-wills-green-paper.html>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty ze dne 2. října 1997, v platnosti od 1. května 1999.

Evropská úmluva o zavedení evidenčního systému závětí ze dne 16. května 1972.

Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob ze dne 1. srpna 1989.

Haagská úmluva o právu rozhodném pro některá práva s ohledem na cenné papíry držené zprostředkovatelem ze dne 5. července 2006.

Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000.

Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Řím III).

Nařízení Rady (EU) č. 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství.

Nařízení Rady (EU) č. 2016/1104 ze dne 24. června provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství.

Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM(2009)0154 ze dne 14. října 2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2002 Sb. m. s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech ze dne 28. května 2001.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 133/2003 Sb. m. s. o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech ze dne 18. ledna 2002.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 25. listopadu 1976.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Kyprskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 23. dubna 1982.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Maďarskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 28. března 1989.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních ve znění Smlouvy mezi Českou republikou a Polskou republikou o změně a doplnění Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních, ze dne 21. prosince 1987.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. ledna 1964.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských ze dne 4. května 1987.

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění) ze dne 26. října 2012.

Smlouva o Evropském (hospodářském) společenství ze dne 25. března 1957.

Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění) ze dne 26. října 2012.

Smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem ze dne 11. července 1994.

Smlouva o založení Evropského společenství (konsolidované znění) ze dne 24. prosince 2002.

Úmluva mezi Dánskem, Finskem, Islandem, Norskem a Švédskem o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalostí ze dne 19. listopadu 1934.

Úmluva o mezinárodní správě pozůstalostí ze dne 2. října 1973.

Úmluva o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961.

Úmluva o právu použitelném na mezinárodní prodej zboží ze dne 15. června 1955.

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 207/1964 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. ledna 1964.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 1/1996 Sb., o smlouvě o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem ze dne 11. července 1994.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech ze dne 30. března 1978.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 17/1984 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Alžírskou demokratickou a lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 9. prosince 1983.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 3/1978 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 25. listopadu 1976.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 40/1981 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Tuniskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních, o uznání a výkonu justičních rozhodnutí a o vydávání, s Dodatkovým protokolem ze dne 3. února 1981.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 42/1989 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních ve znění Smlouvy mezi Českou republikou a Polskou republikou o změně a doplnění Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních, ze dne 21. prosince 1987

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 6/1989 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských ze dne 4. května 1987.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 63/1990 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Maďarskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 28. března 1989.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 8/1986 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Syrskou arabskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. listopadu 1985.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 80/1981 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 23. června 1981.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 93/1989 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Korejskou lidově demokratickou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 16. června 1989.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 16. května 1983.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 96/1983 Sb., o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Kyperskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 23. dubna 1982.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 97/1960 Sb., o Smlouvě mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 7. června 1960.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 98/1984 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 27. dubna 1984.

Washingtonská úmluva (UNIDROIT) o jednotném právu formy mezinárodní závěti ze dne 26. října 1973.

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (SK).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. března 2009, ve věci C-345/06 Heinrich, Sb. rozh. 2009, s. I-01659.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. listopadu 1981, ve spojené věci 212 až 217/80, Amministrazione delle finanze dello Stato v. Salumi, Sb. rozh. 1981, s. 2735.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. září 2010, ve věci C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals a Akcros Chemicals v. Komise, Sb. rozh. 2010, s. I-08301.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020, ve věci C-80/19 E. E., doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 2009, ve věci C-523/07 A, Sb. rozh. 2009, s. I-02805.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. června 2018, ve věci C-20/17 Oberle, doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. srpna 2010, ve věci C-550/09 E a F, Sb. rozh. 2010, s. I-06213.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. dubna 2004, ve věci C-496/99 P, Komise v. CAS Succhi di Frutta, Sb. rozh. 2004, s. I-03801.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. dubna 2022, ve věci C-645/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. září 2021, ve věci C-422/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Stanovisko generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bondony přednesené dne 26. března 2020, věc C-80/19, doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Stanovisko generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bondony přednesené dne 2. prosince 2021, věc C-645/20, doposud nepublikováno ve Sb. rozh.

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. září 2021, sp. zn. 102 Co 16/2021.

Abstrakt

Vybrané otázky mezinárodního dědického práva

Tématem této diplomové práce jsou vybrané otázky mezinárodního dědického práva. Ty autor směřuje primárně do oblasti evropského dědického práva a jeho základních principů upravených nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012, známým rovněž pod názvy nařízení o dědictví či Brusel IV.

S využitím odborné literatury a judikatury vnitrostátních i mezinárodních soudů ve své práci autor stručně přibližuje základní principy obsažené v jednotlivých ustanoveních předmětné právní úpravy a nalézá odpověď na otázku do jaké míry tato zůstaviteli a dalším osobám poskytují právní jistotu a předvídatelnost při snaze o plánování dědictví s mezinárodním prvkem. Při zkoumání nedostatků se kterými se v kontextu právní jistoty a předvídatelnosti současná právní úprava evropského dědického práva potýká autor srovnává jednotlivé názory odborné veřejnosti na danou problematiku a přidává svůj vlastní pohled na věc.

Diplomová práce je členěna do tří kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly. V první kapitole se autor zabývá důvody pro přijetí právní úpravy v oblasti dědictví s mezinárodním prvkem a dále představuje jednotlivé prameny právní úpravy evropského dědického práva. V rámci kapitoly druhé se autor zabývá stručným popisem základních principů evropského dědického práva, a to jednotným dědickým statutem, souladem sudiště a rozhodného práva a principem koordinace právních řádů. V úvodu poslední kapitoly se autor zabývá rozborem principu právní jistoty a předvídatelnosti z pohledu práva Evropské unie a dále jeho konfliktem s individuální spravedlností. Následně podrobně analyzuje ustanovení nařízení č. 650/2012 zmíněná v druhé kapitole diplomové práce, tentokrát z pohledu požadavku právní jistoty a předvídatelnosti, a zjišťuje, do jaké míry jí tato dosahují a s jakými nedostatky se v praxi potýkají.

Klíčová slova: Nařízení č. 650/2012, dědictví, právní jistota a předvídatelnost

Abstract

Selected Issues of International Law of Succession

The topic of this thesis is selected issues of international law of succession. These primarily target European succession law and its basic principles regulated by Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and the Council of 4 July 2012.

Using the literature and case law of national and international courts, the author provides a brief insight into the basic principles contained in the individual provisions of the legislation and answers the question of to what extent they provide legal certainty and predictability to the testator and other persons when trying to plan an inheritance with an international element. In examining the shortcomings of the current European succession law in the context of legal certainty and predictability, the author compares the various expert opinions on the subject and adds his perspective.

The thesis consists of three chapters, further divided into subchapters. In the first chapter, the author discusses the reasons for adopting legislation in the field of succession with an international element and then introduces the various sources of European succession law. In the second chapter, the author briefly describes the basic principles of European succession law, namely the uniform succession statute, the unity of the forum and the applicable law, and the coordination of laws. In the introduction to the last chapter, the author analyses the principle of legal certainty and predictability from the perspective of European law and its conflict with individual justice. The author then analyses in detail the provisions of Regulation No 650/2012 introduced in the second chapter of the thesis, this time from the perspective of the requirement of legal certainty and predictability, and determines to what extent they achieve it and what shortcomings they face in practice.

Keywords: Regulation (EU) No. 650/2012, succession, legal certainty and predictability